...ХАД ЖЭЛ ДҮҮРЭХЭ ОЙРТОО. МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА ТҮСЭБӨӨ ЗААТАГҮЙ ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ ШАНГААР ТЭМСЭЕ!

—ҮНДЭГЭ БЭЛЭДХЭЛГЭДЭ ОНСО АНХАРАЛ ХАНДУУЛХА ШУХАЛА—

...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

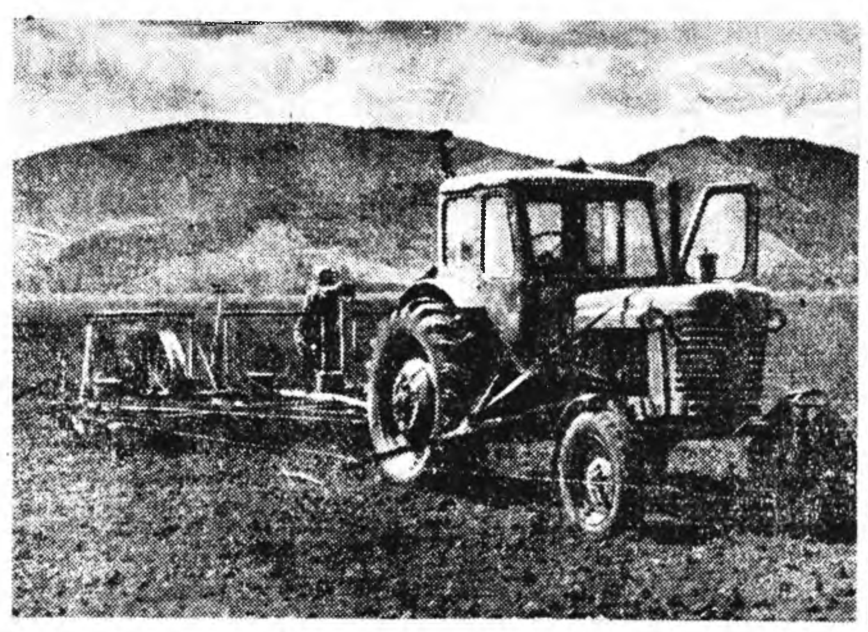
41-дэхи жэлээ гарана.

...БУРЯАД ҮНЭН

...КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 132 (10500) | 1964 оной июниин 5, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Зэдын үйлэдбэриин управлениин Ториин совхозой кукурузашан Павел Карымович Юсупов 1954 онһоо кукуруза ургуулжа оншо аргынь ойлгонхой. Нүхэр Юсупов нёдондо жэлдэ 165 гектар кукуруза таряад, гектар бүриһөө 482 центнер ногоон ургаса абанхай. Мүнөө жэлдэ мүн лэ энэ талмайда кукуруза тарижа нёдондонойхиһоо бага бэшээр ургуулха гэжэ зорнихой. Зураг дээрэ: нүхэр П. К. Юсупов (баруун гарһаа), тэрэнэй агрегат Шэнэ Үхэр шулуун нютагта кукуруза тарижа ябана. А. МАНТАЕВАЙ фото.

...худалдаха гү, али овощ, һү, ...е тушааха талаар гүрэнэй ...ламнай ажахы бүхэнэй хү...ишадэй урда ёһотойл хуу...заргатэй бшуу. Теэд зарим ...олхоз, совхоздо эдеэ хоолой ...энда тушааха, худалдаха ...н үгтэхэдэ, директор, түрүү...лэжэ бододог. «Мяхашье ту...ёһоороо тушаахабди, һү ху...түсэбөө дүүргээ һаамнай ба...и бэлэй, харин ноoһон жэлэй ...хахадта орохо, тиихэдэ ун...и дүүргэгдэнэ гү, али үгы ...гүй».

...э жэлһээ жэлдэ үндэгэ ху...түсэб дүүргэгдэнгүй үлэдэг.

Кабанскын үйлэдбэриин ...иин ажахынууд гүрэндэ мя...даха хахад жэлэй түсэб 131 ...дүүргэжэ, бүхыдөө 7900 ...мяха тушааха аад, 10379 ...мяха оруулба. Харин үндэгэ ...а түсэбынь буруу һүроо. Эн...жахынууд гүрэндэ үндэгэ ...хахад жэлэйнгээ даабари ...45 процент дүүргээ гэхэ ...2333 мянган үндэгэ тушааха ...оол 1040 мянган үндэгэ ...й пунктда оруулаа. Ондоо...ябал, нёдондо энэ үедэ ту...орходоо хахадһаань багые ...байна. Яахадаа имэ байдал ...об гэхэдэ, үйлэдбэриин уп...ин, ажахынишье хүтэлбэрилэг...гэ тушааха түсэбые заабол ...е бодотоор оролдоогүй.

...һоо таамагаар абажа, имэ ...анскынхидта тохёолдоно бэшэ. ...эндэхи колхоз, совхозууд 43 ...аран шубуудтай байһан. Ха...өө тэдэнэйнь тоо хоёр дахин ...үсөөржэ оройдоол 26 мянган...о. Али байра байдал дуталдаад, ...а үсөөлөө гү? Үгы. Гансахан ...й совхозой Тресковско отде...5 мянган тахяагай байра хоо...на. Урдань шубуудаар олон ...«Прибайкалец», «Путь к ком...» колхозуудта мүнөө үзөөд...һүүб гэхэ тахяа, нуга, галуу...онхой. Тиимэһээ тэдэнэр гү...онсогоршье үндэгэ тушаагда...энэй табиһан түсэб, даабари...э имэ хайша хэрэгээр хан...ооота гэжэ тэндэхи хүтэлбэ...һөө асуумаар.

...ахынгаа һалбарие нэгэ зүб

ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ—ХУУЛИ

Республикын колхоз, совхозуудта гурэндэ үндэгэ худалдаха хахад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай

1964 оной июниин 1-нэй мэдээн

Управленинүүд, аймаг	Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр	Нёдондонойхитой процентээр сасуулбал	Тахяа бүриһөө тушаагдаһаниинь (хэһэгээр)
Яруунын	81	115	29
Хориин	77	111	25
Зэдын	74	107	30
Улаан-Үдын	69	105	40
Баргажанай	68	83	33
Мухар-Шэбэрэй	67	98	32
Хяагтын	56	81	27
Түнхэнэй	46	90	25
Кабанскын	45	64	34

шэглэлтэй болгожо байнабди,—гээд тэдэнэй зариман мүнөө шубуудаа үгы болгоһон гэмээ сагааруулхые оролдоно.

Ажахын һалбаринуудые зохихо тээшэнь тааруулан, зүб шэглэлтэй болгохо гээшэ тон зүб. Теэд энээниис тон бодомжотой һайнаар, хүдөө ажахын үйлэдбэриие эрид хүгжөөхөөр тааруулан табиха ёһотой ха юм. Харин Кабанскын управлениин ажахынууд шубуудайнгаа тоо аяар 17 мянгаадаар хорооҗорхёод, «ажахынгаа һалбарие зүб шэглэлтэй болгонобди» гэхэнь хэр зүб гээшэб?

Гансашье кабанскынхидшье бэшэ, мүн Баргажанай, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, бусад үйлэдбэриин управленинүүдтэшье шубуудынь ехээр үсөөрөө. Тэндэхи ажахынуудта гүрэндэ үндэгэ худалдаха хахад жэлэй түсэб дүүргэгдэхэнь бэрхэтэй болонхой. Хяагта, Түнхэн, Баргажан, Мухар-Шэбэрэй колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, зоотехнигүүд: «үндэгэ хаанаһаа оложо тушааха гээшэбибди» гэжэ һанаа үнөөн болоно. Имэ байдалай тохёолдоһониинь гайхалгүй. Гансахан Хяагтын үйлэдбэриин управленидэ шубуудайнь тоо 12 мянгаар хороо ха юм.

Мухар-Шэбэрэй управлениинхидые абаад үзэе. Хэдэн жэлэй саада тэд Никольско тосхоной шубуушадай алдар суу республика доторнай мэдээжэ болоһон байгаа. Харин мүнөө тэндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 146 мянган үндэгэ тушааха аад, оройдоол 68 мянгыень тушаагаа. Тэдэнэй хүршэ «Искра» колхоз гүрэндэ үндэгэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб—63 процент, мүн Бэшүүрэй совхоз—150 мянган үндэгэ тушаахын орондо, миил 3490 үндэгэ бэлэдхэлэй пунктда оруулаад эшэшэгүй һууна. Совхозой директор нүхэр Козлов, главна зоотехнигшье имэ байдалай тохёолдобошье һанаа амархан, элдэб шалтагаан дурдана.

Ажахын һалбаринуудые зүб шэглэлтэй болгообди гээд, шубуу, гахайнууд болон бусад һалбаринуудые үгы хэжэ байһан колхоз, совхозуудые хэншье зүб гэхэгүй. Хэрбээ үнеэдые олошоруулжа, һү ехээр абаха гэбэл, дүтэ шадар шубуу һайн үсхэбэрилдэг ажахыда тахяа, нугаһа, галуудаа үгэхэдэ яанаб. Үгышье һаа, тэдэнэй үүсэлхэ, хюдахынгаа орондо шубуудай ферма эмхидхэжэ, ажалынь һайжаруулхада болохо ха юм. Шубуудые зүбөөр үсхэбэрилөө һаа, олзо доходшье ехээр абтаха.

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин «8-е Марта» колхозой шубуушан Васса Брянская мүнөө тахяа бүриһөө 68 үндэгэ абанхай. Тус артелиинхид гүрэндэ үндэгэ худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб үни хада дүүргээ. Ажахы бүхэндэ Брянская шэнги бэрхэ шубуушад байбал, республика дотор үндэгэ худалдаха хахад жэлэй түсэб заабол дүүргэгдэхэ һэн. Тарбагатайн «Дружба» колхоздо шубуушан нүхэр Малых тахяа бүриһөө жэлдээ 150—160 үндэгэ абадаг байгаа. Теэд мүнөө нүхэр Малых хаана гээшэб?

— Шубуудай фермагүй болонхойбди, тэдэниие үсхэбэрилхэнь хашартай байна,—гэжэ тэндэхи хүтэлбэрилэгшэд хашалгүй мэдүүлнэ.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, гүрэндэ үндэгэ худалдаха түсэб гээшэ заабол дүүргэгдэхэ ёһотойл хуули ха юм. Тиимэһээ ажахы бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, партийна организацинууд гүрэндэ үндэгэ худалдаха түсэбые дүүргэхын түлөө бүхы хэмжээ абаха ёһотой. Илангаяа тахяануудай һайнаар үндэгэлхын тула, тэдэндэ үйрүүлһэн ороохо тарянай зүйл, элдэб ногоо халаахай хэршэжэ үгөөд, һайнаар эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Мүн ороохо ургуулаад, уһа, һү таргатай холижо эдюулхэ арга бии. Тиигэжэ тахяануудаа олоор үндэгэлүүлэн, сүүдхэ бүри 200 мянганһаа үсөөн бэшэ үндэгэ суглуулжа, гүрэндэ тушаабал, колхоз, совхозуудnай хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ шадаха байна.

ҮШӨӨЛ УҺАЛАГДАҺААР

Һая болотор хизаарлагдаагүй байһан Хөөлэнтиин нуурай хоолой одоолшье бата бэхеэр хаагдажа, мүнөө тэрээн шадар оршодог Бухатын 150 гектар эгээл һайн сабшалан наг шэбхын шүүһээр шанаржаһан уһаар ундалуулагдаба гээшэ.

Тиихэдэ Гангата, Жэбхээһэн гэжэ газарнуудай сабшалан дээрэ уһан гаргагдажа, ехэнхинь уһалагдаба. Эдэ бүхы сабшалан уһалалга эмхидхэлгэдэ коммунис нүхэр Д. Д. Жимбеевэй болон нүхэр Ж-Д. Базаровай үүргэ ехэ. Эндэхи гол горхо хаалгын хүдэлмэриие тэдэнэр ударидаһан байна.

Луговодууд нүхэд Цыбжитов, Цыремжитов гэгшэд Бугатын, Халяартын, Хохюуртын, Шара-жалгын, Хэлтэгын участогуудые хуу уһалба. Тэдэнэр мүнөөшье сабшалан дээрээ хүдэлһөөр.

Хориин аймагай Чисаанын совхоз.

Ш. ЦЫВАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

КУКУРУЗА ЕХЭЭР АБТАХАЛ

Манай эндэ кукурузын һая таригдажа эхилһэн үедэ ямар бэрхэшээлтэй байгша һэм. Тэрэнэй үрэһые хүрзөөр малтан газарай хүрьһэндэ һуулгажа ябадагаа һанахада мүнөө энеэдэтэй шэнги. Хэрбээ тэрэнэй ургаагүй һаань, «һээ... энэшни манай нютагта ургахагүйл шүдхэр даа. Тэрэниие тариха гэжэ юрэдөө дэмы гар хүлөө холооһоной, хара хүлһөө адхаһанай хэрэггүй» гэжэ хэлсэгшэ бэлэй.

Теэд мүнөө адууһа малай ашаг шэмые дээшэлүүлхын тулада кукурузаһаа тэжээлтэй ондоо тиимэ ургамал үгыл. Совхознай гүрэндэ һү, мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид үни дүүргээ гэжэ таанар дуулаһан бэзэт. Энэ хэрэг бэелүүлгэдэ малшадай оролдолгоһоо гадна, кукурузашадай хубита нилээд оролсоһон гэжэ хэлэхэ байнаб. Юундэб гэхэдэ, нёдондо кукурузын набша намаа һайнаар ургуулжа, үнеэн бүридэ 10 тонно хүрэхөөр силос дараа һэмди. Тэрэниие мнай мүнөө болотор үнеэдтээ, тугалнуудтаа эдюулнэ. Имагтал кукурузаар дараһан силосэй ашаар һаалишаднай сагаан эдеэ элбэг ехээр абажа шадаа гээшэ.

Звенодомнай мүнөө 150 гектар газар даалгагданхай, нэгэ трактор, тэрээндэ хабсарха бүхы механизмууд бии. Тиимэһээ бидэнэр газараа хахалжа, кукуруза тарихаһаа эхилээд, силос дарататараа бүхы ажал хүдэлмэреэ оньһото техникын хүсөөр лэ бүтээдэгбди.

Мүнөө би суглаа хүдэлдэг Анатолий Хлызовтэеэ кукурузаяа наг шэбхээр һайса үтэгжүүлһэн, садатарнь ундалуулһан полинуудтаа квадратно-гнездовой аргаар хаһа саг соонь, һайн шанартайгаар тарижа дүүргэбэб.

Мүнөө зундаа тэрэнээ агротехникын заабариин ёһоор һайнаар харууһалжа, гектар бүриһөөнь 250 центнерһээ доошо бэшэ набша намаа ургуулжа абаха зорилготойбди. Имэ ургаса заатагүй абахашье байхабди. Тиигэжэ үдэрһөө үдэртэ үдэжэ, ашаг шэмэеэ дээшэлүүлжэ байгаа нийтынгээ адууһа малда бардам хүрэхэ шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ хам оролсонобди. Энэмнай хүдөө ажахые хүрдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэһэн партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоол бэелүүлгэдэ манай оруулха хубита боложе үгэхэл!

И. ЧЕРНОВ,
Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой кукурузашан.

ҺАЙТАЙ, МУУТАЙШЬЕ

Сабшалан, тарялан уһалалгаар соносхогдоһон һарын үедэ зарим ажахынууд ехэ юумэ хэжэ шадаа. Жэшээнь, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин «Дружба» колхоз 100 гектар сабшалан, 642 гектар тарялан энэ үедэ уһалһан байна. Газар уһалалга колхозой 2-дохи отделени дээрэ һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Тэндэхи сабшалан уһалдаг нүхэр Хоймоновой звено 320 гектар уһалаа, гектар бүриһөөнь адаг 15—20 центнер үбһэ абаха үндэһэ һуури табибад.

Тарянай газар уһалалган дээрэ Гуро Аюшеевэй звено һайнаар хүдэлөө. Тэдэнэр 120 гектар тарялан уһалаа. «Гектар бүриһөөнь 20—30 центнер ороохо лаб ургуулха байхабди» гэжэ нүхэр Аюшеев мэдүүлнэ.

Гэбэшье тус колхоз энэ хүдэлмэри, илангаяа тарялан уһалалга бүри ехэ хэмжээтэйгээр хэжэ болохо байгаа. Уһалалга илангаяа 3-дахи отделенидэ (эрхилэгшэнь нүхэр Мужикбаев) ехэ муугаар эрхилэгдэнэ. Эндэ миил 89 гектар сабшалан уһалагдаа болонхой. Тиихэдэ тарялан огто уһалагдаагүй. Эндэ ядамаргүй 100 гектар тарянай, 60 гектар свёкло ургуулха газар уһалагдажа боломоор һэн.

Газар уһалха саг дүүрээ гэжэ эндэхи зарим нүхэд үгэ хүүр дурдахаяа хүсэнэ. Энэ буруу бодол гээшэ. Тарянай бултайгаад, ногооной газараа хушажа байһан шиниг нойтон ехэл хэрэгтэй байһаниинь мэдээжэ.

В. ЖАРКОЙ.

...НЕМЕЦ ХАНИНАРНАЙ СИБИРЬТЭ АЙЛШАЛҺААР

АХА ДҮҮГЭЙ, ХАНИ БАРИСААНАЙ МИТИНГ

...НОВОСИБИРСК, июниин 3. (ТАСС-...ай корреспондентнүүд). Ново...ын оперо, баледэй академи...театрай ехэ зал соо хүн зон ...суглараа. Предприятинууд, ...нууд, научна ба соёлой эмхи...нуудай 2 мянган түлөөлэгшэд ...н эндэ ерэбэ.

...и болон немец арадуудай аха ...хани барисаанда зорюулагда...тингые КПСС-эй Новосибирскэ ...ленна обкомой нэгэдэхи сек...Н. И. Сергеев нээгээ.

...Н. С. Хрущев түрүүтэй ...й ЦК-гай Президиум хүндэтэ ...умда нэгэн дуутаар һунгаг...

...иг дээрэ үгэ хэлэһэн горо...бластиин хүдэлмэришэдэй, интеллигенциин түлөөлэгшэд Советскэ Союзай болон Германиин Демократическа Республикын арадуудые холбоһон хани барисаанай таһаршагүй нэгэдэл тухай хэлээд, Советскэ Союзда гүрэнэй хэрэгээр В. Ульбрихтын ерэһэн ушар энэ хани барисаае улам бэхижүүлхэ, социализм ба коммунизм байгуулжа байгаа хоёр арадай уг зорилгын адли байһые үшөө дахин бүри эли тодоор баталан харуулха гэжэ этигэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлбэд.

А. И. Кириленкын, В. Ульбрихтын үгэ хэлэхэдэ, хүн зон айхабтар баяртайгаар угтаа. Нүхэр Ульбрихт бүхы залай нэрьемэ альга ташалган доро, ГДР-эй болон Сибириин ажалшадай хоорондын харилсаа холбооной тэмдэг болгон, германо-советскэ хани барисаанай хүндэлэлэй тугые дамжуулба.

Областиин коммунистнуудай, ажалшадай үмэнэһөө КПСС-эй Новосибирскэ промышленна обкомой нэгэдэхи секретарь Н. И. Сергеев хүндэлэлэй бэлэг—В. И. Ленинэй бюстые Вальтер Ульбрихтдэ барюулаа.

Пролетарска интернационализмын, советско-германска хани барисаанай гайхамшаг жагсаал болоһон энэ митинг аха дүү оронуудай гимннүүдые гүйсэдхэлгөөр, «Интернационал» дуулалгаар дүүрээ.

Манай партиин дура хүсэлөөр, Н. С. Хрущевой анхарал оролдолгоор байгуулагдаһан СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделени—эрдэм ухаанай ехэ центр—Новосибирскын омогорхол болоно. Энэ центртэ 20 институт эмхидхэгдээд, физикын, химиин, математикын, биологиин, техническэ эрдэмүүдэй, экономикын мэргэжэлтэй хэдэ мянган эрдэмтэд ажаллажа байдаг. Мүнөө сагай дэлхэйн эрдэм, техникын хэмжээндэ хүрэмэ шэнжэлгэ хэхэ арга олгоһон туршалгын бааза эндэ байгуулагданхай.

Мүнөөдэр новосибирскынхид ажалайнгаа амжалтануудые немец аха дүүнэртээ баяртай, омогорхолтойгоор харуулжа байна. Мүн тэрэшэлэн Сибириин бүхы хизаарнууд болон областьнуудай ажалшад: Кузбассай шахтёрнууд ба металлургинууд, Алтайн таряашад ба машина бүтээгшэд, Эрхүүгэй болон Красноярскын химигүүд ба барилгашад ажалай ехэ түйлалтанууд тухайдаа хөөрэхэ аргатай. Хаа хаанагүй — Иртыш, Енисей ба Лена мүрэнүүдэй оршондо бүтээгдэжэ байгаа айхабтар ехэ ажал хэрэгүүдэй баатар дэлисые хаража болохо байна. Энергетикын, химиин, машина бүтээлгын, металлургиин мантан томо үйлэдбэринүүд гайхамшаг богонихон болзор соо урган бодожо, ашаглалгада оруулагдана, олон миллион гектар шэнэ газар элдүүрилэгдэн ашаглагдана. Сибирь нютаг партиин, арадай дура хүсэлөөр оронойнай индустриальна, элшэ хүсэнэй ехэ бааза, баян дэлгэр хизаар болоҗо байнхай. Сибириин ерээдүйн гайхамшаг байдал тухай В. И. Ленинэй хэлэһэн сэсэн үгэнүүдые мүнөөдэр һанангүй байжа болохо аал! Манай ороной амжалтанууд тухай хэлэхэ зуураа, социалис нэгэдэлэй оронуудтахи ханинар ба аха дүүнэрэйнгээ түйлалтануудтай тэдэ амжалтануудай таһаршагүй холбоотой байһыень харанабди. Советскэ Союзай, Германиин Демократическа Республикын арадуудые хани барисаанай, харилсаа холбооной пягта нэгэдэл холбоно. Ороной экономикын, политическэ, соёл культурын бүхы һалбаринуудта, түбхын түрүүн социализмын материально-техническэ бата бэхи үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэ ГДР-эй ажалша бэрхэ, оюун бэлигтэй хүдэлмэришэн ангиин, кооперативна таряашадай, ажалша интеллигенциин түйлаһан асари ехэ амжалтануудаарнь немец ханинартаяа хамта омогорхонобди.

Эдэ түйлалтануудһаа юун харагданаб гэхэдэ, хуушан Германиин газар дайдын дүрбэнэй нэгэ хуби дээрэ тогтоһон ГДР-эй территори дээрэ манай немец ханинарай энэ жэлдэ бүтээн гаргаха продукцинь 1936 ондо бүхы Германиин үйлэдбэрилһэнтэй адли болохо байна.

«Экономическа имэ гайхамшаг түйлалта тухай хэлэхэ болобол, тиимэ юумэн эгээл эндэ, ГДР-тэ бэелүүлэгдээ гэжэ үнэн сэхэ бодолтой хүн бүхэн хэлэхэ байха. Арад зоной засаг түрэеэ гартаа абажа, өөһэдынгөө хуби заяанай эзэд болоһоной ашаар лэ имэ гайхамшаг илалта түйлагдаха аргатай болоо. Хани харилсаанай бата барисаагаар танай оронтой холбоотой болоһон хүсэн түгэлдэр социалис нэгэдэлэй оршон мандажа байһанай ашаар имэ юумэ түйлагдаха аргатай болоо» гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев 1963 оной июниин 2-то Берлиндэ болоһон митинг дээрэ хэлээ һэн.

Үнэнтэ, адли үзэл бодолтой ханинар болоһон манай арадууд саашадааашье хоёр оронойнгоо экономическа хүсэ шадалые улам бэхижүүлхын тула хамтын оролдолго гаргаха, тиин амгалан байдалай, коммунизмын аша туһада бүхы социалис нэгэдэлэй хүсые улам бадаруулха байха.

Советскэ Союз ба ГДР Варшавска договорто хабаададаг оронуудтай хамтадаа ондо ондоо байгууламжатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршохо политика сэхэ шууд, хэлбэришэгүй бэелүүлнэ, гүрэнүүдэй хоорондын арсалдаатай асуудалнуудые шиидхэхэ арга болгожо дай үүдхэхэ ябадалда эрид эсэргүүсэн тэмсэнэ.

ГДР-эй ажалшадай ямар орёо бэрхэтэй байдалда ажаһууха, ажаллаха ушартай байһыень совет хүнүүд һайн мэдэнэ. Нүхэр Вальтер Ульбрихт энээн тухай Уралмашзаводой коллективтэ тон тодорхой, ойлгосотойгоор хэлэжэ үгөө.

Нүхэр Ульбрихтын хэлэһэн үгэтэй таанад бүгэдые танилсанхай байгаа бэзэ гэжэ багсаанаб. Шэнэ ажабайдал байгуулха хэрэгтээ ГДР-эй ажалшадай эрэлхэг зориг, оролдолго хүсэлэлгэ гаргажа байһые манай арад үндэрөөр сэгнэнэ, Германиин хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаае һайжаруулха, бүхы Германи доторхи байдалые заһаруулха хэрэгтэ ГДР-эй ажалшадай гаргажа байгаа ехэ оролдолгые һайшаан дэмжэнэбди.

Совет хүнүүд манай хүндэтэ немец ханинар, аха дүүнэр таанадтаяа ходоо хамта ябаха!

Дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлтэй байхын түлөө, марксизм-ленинизмын арюун сэбэр байхын түлөө, энэ агууехэ революционно һургаалай хүгжэн мандахын түлөө, эб найрамдалай ба социализмын түлөө тэмсэлдэ Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин баримталдаг сэхэ шууд хараа бодолые манай коммунистнууд, бүхы совет арад үндэрөөр сэгнэнэ.

Хүндэтэ нүхэр Ульбрихт! Фашизмда эсэргүү хатуу зоригтой, эрэлхэг тэмсэлшэ гэжэ, научна коммунизмын агууехэ суртал бодолой илан мандахын түлөө, немец арадай сэсэн ухаатай хүбүүдэй — Маркс болон Энгельсын мэргэн заабаринуудые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй талаар Эрнст Тельманэй, Вильгельм Пикэй соратник байһан гэжэ Таниие совет хүнүүд һайн мэдэнэ. Таниие немецэй түүхэдэхи түрүүшын хүдэлмэришэн, таряашадай гүрэн эмхидхэн байгуулһан элитэ ехэ хүнүүдэй нэгэн гэжэ мэдэнэбди.

Германиин Демократическа Республикын ажалшад социализм үргэн далайсатайгаар байгуулха программаяа бодото дээрэнь бэелүүлэн, түүхэтэ ехэ хэрэг бүтээжэ байна. Бүхы германска нациин ерээдүйн байдал имагтал эндэ харагдажа эхилээ. Бүхы Германи хэзээшье энэ замаар дабшахаа байха.

Германиин газар дээрэ социализм илажа, сухарилтагүйгөөр мандаа. Баруун Германиин империалистнуудай, үһөө нэхэгшэдэй ямаршье ааша урданай байдалые тэхэрюулжэ шадахагүй. Социалис байгуулалтадаа, экономикоёо хүгжөөхэ, арад зонойнгоо байдал улам һайжаруулха хэрэгтээ бүри ехэ илалта түйлахыень ГДР-эй ажалшадта совет хүнүүд хүсэнэ.

Немецэй газар дээрэ марксизм-ленинизмын суртал һургаалай илан мандахын түлөө арюун һайхан тэмсэлдээ шэнэ амжалта түйлахыень манай ехэ хани нүхэр Вальтер Ульбрихтда үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Нүхэр Вальтер Ульбрихтын, тэрээнтэй хамта ерэлсэһэн ГДР-эй партийна, гүрэнэй элитэ ажал ябуулагшадай, демократическа партинууд болон нийтын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй Советскэ Союзда мүнөө айлшалжа ерэһэниинь манай арадуудай хоорондын хани барисаае, экономическа, эрдэм техникын ба соёл болбосоролой талаар харилсаа холбоое бүри бэхижүүлхэ, дэлхэй дээрэ амгалан байдал батадхаха хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри болохо байһандань ямаршье һэжэг байхагүй.

ГДР-эй ажалшад, тэрэнэй дайшалхы манглай болохоо Германиин Нэгэдэмэл социалис парти, нүхэр Вальтер Ульбрихт түрүүтэй тэрэнэй Центральна Комитет мандаха болтогой!

Шэнэ Германиие байгуулхын түлөө тэмсэлдэ немец арадай түрүү патриотическа хүсэнүүдые нэгэдхэһэн, демократическа Германиин нэгэдэмэл фронт мандаха болтогой!

Манай оронуудай арадуудай, бүхы социалис нэгэдэлэй эбдэршэгүй бата хани барисаан, харилсаа холбоон мандаха болтогой!

Советскэ Союзай Коммунис парти, эб найрамдалай болон коммунизмын түлөө эсэшэ сусашагүй, абьяас түгэс тэмсэлшэ Никита Сергеевич Хрущев түрүүтэй, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитет мандаха болтогой!

(Нүхэр В. Ульбрихтын хэлэһэн үгэ 3-дахи нюурта)

Нүхэр А. П. КИРИЛЕНКЫН хэлэһэн үгэһөө

...тэ нүхэр Вальтер Ульбрихт!
...тэ Лотта Ульбрихт!
...тэ немец ханинар!
...тэ нүхэд, новосибириинхид!

...й хүндэтэ айлшан, Германиин ...л социалис партиин Цент...Комитедэй Нэгэдэхи секре...Германиин Демократическа ...икын Гүрэнэй Соведэй Түрүү...Вальтер Ульбрихт, тэрээнтэй ...ерэлсэһэн ГДР-эй партийна, ...й элитэ ажал ябуулагшад ...ирскдо хүрэһэнэй удаа Сиби...зар дээрэ гараад, Новосибир...ажалшадай халуун, хүндэмүү...хизаар хүреэлэгдэнхэй хоёр...ороо ябажа байна.

...й һанахада, эдэ айлшаднай ...огуур ябаха тон һайн марш...гаа, энээн тухайдаа шаналха...ха. Хөөрэхэ юумэ, харуулха ...сибириинхидтэ, өөһэдынгөө ...эр — ураалайхид шэнги ба...н байха.

...рьтэ болоһон угаа ехэ хуби...уудые харахадаа, энэ хизаар...ажалшадай хүдэлмэришэдэй, ...дай, эрдэмтэдэй хөөрөөе, үль...могто хэлэгдэдэг шэнги гай...баялигууд ба саашадаа хүг...арга боломжо тухай хөөрөөе ...дадаа, Сибириин үргэн уужам ...ухаан бодолоороо шэнжэлэн ...лэхэдэ, хүхиһэндөө зүрхэн хөөрэхэдэл гэхэ!

Сибирь гээшэмнай совет арадай омогорхол, айхабтар ехэ арга боломжотой хизаар, гайхамшаг совет хүнэй габьяа гаргажа байдаг, баялиг түгэс хизаар юм. Сибириин хэсүү шэрүүн уларилшье ажалша, бэлигтэй, оролдосотой нэтэрүү совет хүнэй мэдэлдэ орожо, барагдашагүй баялигуудаа дэлгэн, коммунизмын аша туһада алба хэнэ!

Мүнөө манай экономикын хүгжэн һалбаржа байгаа эршэ ба далайсые, Коммунис партиин, совет арадай зохёон байгуулхы агууехэ ажал ябуулгын гайхамшаг дэлисые зүбөөр ойлгохын тула Сибирьтэ ерэжэ үзэхэ хэрэгтэй. «Сибирьтэ ерэжэ үзөөгүй хүн дэлхэйе хараагүй жэшээтэй» гэжэ эндэ, Новосибирскдэ Н. С. Хрущевой хэлэһые һанана бэзэт. Манай арадай ажахые хүгжөөхэ, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэ Сибириин, сибириинхидэй дүүргэдэг үүргые эдэ үгэнүүд дотороо тон үндэрөөр сэгнэһэн байна.

Нүхэдүүд!

Энэ уулзалгаар дашарамдуулан, таанадта, митингдэ хабаадагшадта, танаар дамжуулан Новосибирскын ба областиин ажалшадта үнэн зүрхэнэй амаршалга хүргөөд, ажал хэрэгтээ амжалта, ажабайдалдаа зол жаргал түйлахыетнай КПСС-эй ЦК-гай үмэнэһөө, нүхэр Никита Сергеевич Хрущевой үмэнэһөө хүсэхыемни зүбшөөгыт.

Танай область, түбхын түрүүндэ Новосибирск хото, ороной зүүн зүгтэхи үйлэдбэрилгын хүсые хүгжөөхэ хэрэгтэ элитэ һуури эзэлнэ. Урдандаа заха газар байһан Новониколаевск хото Совет засагай жэлнүүдтэ айхабтар ехээр ургажа, промышленностиин, эрдэм, наукын, соёл гэгээрэлэй ехэ түб газар болонхой. Үгэ хэлэһэн нүхэр Горячев энээн тухайда дурдаа. Һүүлэй арбан жэлэй турша соо энэ хотын промышленность илангаяа түргөөр хүгжэһэн байна. Тэрэнэй үйлэдбэрилдэг бүхы продукциин хэмжээн энэ үе соо 3 дахин шахуу нэмээ.

Энэ ендэр дээрэһээ үгэ хэлэһэн нүхэд Поляков, Лебедева, Горячев, Ерышева танай областиин хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигенциин ажалай ехэ үүсхэл дэбжэлтэ тухай, КПСС-эй ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө промышленностиин, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй шармайн тэмсэжэ байһан тухай хэлэбэл.

ҮНЕЭН БҮРИҺӨӨ — 1000 ЛИТР ҺҮН

„Дзержинский“ совхозой ажалшад һү ехээр һаахын түлөө тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябана. Тэдэнэй жэшээгээр хүдэлхэ гэбэл, һү ехээр абадаг дүй дүршэлыень шэнжэлэн үзэхэ, ажалдаа нэбтэрүүлхэ шухала.

Дзержинскиинхидэй дүй дүршэл юугээрээ һургаал боломоор һайшаалтайб? Совхоздо түсэбһөө гадуур һү һааһанайнь түлөө һаалишадһаа эхилээд, мал адуулагшад, тоо бүридхэлшэд болон фермэнүүдые даагшадые материальна талаарнь зүбөөр урмашуулжа, нэмэлтэ түлөөһэ үгэдэг болонхой. Һү абалгые миил таамагаар түсэблэхэеэ болижо, үнеэдэй һү шэмые дээшэлүүлхэ бүхы арга боломжонуудые гүйсэдөөр элирүүлэн хэрэглэхээр хараалжа, түсэбөө табидаг болоһониинь ехэхэн шухала удха шанартай. Тэрэшэлэн малай тэжээл буйлуулха, тэрээндэнь карбамид холилсохо, хэмэл һү буйлуулха, һолоомо гидролизно аргаар эһээхэ, мүн үнеэдые загонно аргаар бэлшээжэ, һүниндөө адуулха, нэмэлтэ ногоон тэжээл эдюулдэг дүй дүршэлыньшье олондо һургаал боломоор байна.

Һаяшаг үнгэрһэн республиканска зүблөөндэ ерэхэдээ энэ статья бэшэгшэдэй нэгэн сугтаа һураһан нүхэртэеэ уулзаһан байна. Тэрэнь ехэ гайхангяар нигэжэ асуугаа һэн:

—«Дзержинский» совхоздо ажаллана гэнэ гүш? Юрэдөө танайхид шалгархал ёһотойт. Түсэбынь зорюута доошолуулагданхай бэшэ гү?

Иигэжэ нүхэрэйнгөө буруу ойлгоһониие заһахын тула тусхай тоо, баримтануудые заатагүй дурдаха хэрэгтэй бологдоо һэн. 1963 оной майн 1-дэ совхоз 2674 центнер һү абажа, тэрэнэйнгээ 1651 центнерые гүрэндэ тушааһан байха. Үнгэрһэн майн 1-нэй урда тээхэнэ бидэнэр һаалиингаа фермэнүүдэй ажалай дүн дахин согсолон гаргаабди. Тиихэдэ 4 һарын туршада бүхыдөө 4012 центнер һүн һаагдаад, гүрэндэ тэрэнэй 3044 центнерынь худалдагдаһан байба. Гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэй түсэбнай нигэжэ 105 процент дүүргэгдээ бэлэй. Тиигэжэ үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал, гүрэндэ 2 дахин шахуу ехэ һүн тушаагдаһан болоно. Ондоогоор хэлэбэл, жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 465 килограмм һүн һаагдажа, гүрэндэ худалдагдаһан болоно.

Заганай адагай фермын коллектив (даагшань К. К. Паньков) һү һаалиин фермэнүүдэй мүрысөөндэ шалгаржа гараа. Үнгэрһэн 4 һарын туршада энэ фермын үнеэн бүриһөө 860 килограмм һүн һаагдаһан. Совхозоймнай омогорхол болохо түрүү һаалишад Зоя Корытова, Екатерина Панькова, Дора Коротова, Анастасия Быкова 4 һарын туршада үнеэн бүхэнһөө 900, дээшэшье килограмм һү һааһан байна.

Гэхэ зуура совхозой үнеэдэй тоо балай ехээр олошороогүй. Харин үнгэрэгшэ жэлдэ 675 үнеэдтэй байһан һаа, энэ жэлдэ 706 хүргэгдэһэн.

Иимэ хөөрэлдөөнэй үедэ бидэнэр баһал асуудалнуудые һураха аргатай болоо һэмди. Хяагтын үйлэдбэриин управлениин «Родина» колхоздо тэрэмнай ажалладаг байшоо. Тиигээд һү һаалиин хэрэг танайхида орходоо ондоо байна гэжэ даруу намдуугаар хөөрэжэ эхилбэ. «Дзержинский» совхозойхидо орходоо колхозойнь үнеэд 100 толгойгоор олон. Гэбэшье жэлэй эхинһээ хойшо 1600 центнер һүн гүрэндэ худалдагданхай гэхэ гү, али манай совхозойхиһоо 2 дахин багые тушааһан болоно.

Ажаллахадал сохом амжалта туйлагдаха

Совхозой һү һаалиин фермэнүүдтэ хэгдэһэн ажалые тиимэ нюуса, дараса болгохо һанал байхагүй. Хэһэн ажал тухайгаа нэгэ нэгээр тоолон хөөрэел даа. Совхозой дирекци, партком январиин эхеэр совхозойнгоо малшадые суглуулаа һэн. Тэрэ зүблөөн дээрээ үнгэрэгшэ жэлэй ажалай дүн гаргагдаһан байна. Тиихэдэ һү һааха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө совхоз дүүргээгүй байшоо.

Зүгөөр малшаниие ээлжээтэ ёһоор суглуулжа, заабари, хараал дэлгэхэ гэжэ бодогдоогүй. Харин совхозой дирекци, партком малшадтай үнэн зүрхэнһөө зүбшэн хэлсэхэ зорилго табиһан байгаа. Һаалишад өөһэдөө хайшан гээд гээгдэлһээ гараха тухайгаа хөөрэжэ үгөө бшуу.

— Ажалай түлөөһые гуримшуулха саг тулаа,— гээд һаалишад мэдүүлээ.

Һарын туршада малшадай ажаллаад байхада, дүнгыень гаргамсаараа салин хүлһыень үгэхэбди гээд январьда зарлагдаһан зүблөөндэ бидэнэр найдуулаа һэмди. Хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, февралиин 2-ой үдэр малшан бүхэндэ салингынь үгтэһэн байна. Энэмнай түрүүшын шалта болоо һэн.

«Дзержинский» совхозой малшадта январь һарада салин хүлһыень үгэхын урда тээ мэргэжэлтэд энэ шухала хэрэгые гуримшуулан зохёогоо. Зүгөөр ажалай түлөөһэ үгэхэдөө колхозойхи шэнгеэр «дураараа» хубилалтануудые хэжэ болохогүй ха юм. РСФСР-эй совхозуудай урдань байһан министерствын приказай ёһоор ажалай түлөөһэн тодорхойлогдодог байгаа бшуу. Гэбэшье тэрэ байһан приказые баримталан, ажалай түлөөһэ ажахы бүхэндэ тааруу һайнаар зохёон бии болгожо болохо байба. Совхозой мэргэжэлтэд иимэ арга боломжые шадамараар хэрэглээ.

Һү һааһанайнь зэргээр малшадай, тодорхойлбол, мал адуулагшын, һаалишадай, фермые даагшын салин хүлһэн түлэгдэхэ болгогдобо. Совхозуудай урдань байһан министерствын приказай ёһоор, 4-дэхи тарифна сеткын үндэһөөр, тэндэ хараалагдаһанһаа ехэ бэшээр һаалишадай түлөөһэн үгтэхэ гээд бэшээтэй. Тайлбарилан хэлэбэл, һаалишан үбэлдөө центнер һү һаахадаа 3 түхэриг 18 мүнгэ, зундаа центнер һүнэй түлөө 1 түхэриг 93 мүнгэ абаха байгаа. Үнгэрэгшэ жэлнүүдэй дүй дүршэл шэнжэлэн хараад байхада, иимэ түлөөһэн һүнэй тон ехээр һаагдадаг үедэ һаалишадые түлбэриин талаар урмашуулдаггүй байһаниинь элирхэйлэгдээ.

Хүдөө ажахын продукци абаха даабаряа үлүүлэн дүүргэгшэдые түлбэриин талаар урмашуулха хэмжээнүүд тэрэ приказ соонь хараалагданхай. Энэ заабариniень хараадуулан, малшадта нэмэлтэ түлбэри үгтэхэ болоо. Мүнөө һаалишад һара бүхэндэ гол түлбэриһөө гадна, түсэбһөө гадуур абтаһан һүнэй (гүрэнэй тогтооһон сэнгээр) сэнгэй 25 процентые һара бүхэндэ абана. Түсэбөө дүүргэһэнэйнгээ зэргээр лэ мал адуулагшад түлөөһэ абадаг болонхой.

Фермые даагшанарта үгтэхэ ажалай түлөөһэн манай совхоздо зохёогдоһон. Республикын олон ажахынуудта фермые даагшанар тогтоогдомол салинтай байдаг гээшэ. Иимэ ажахыда ажалладаг фермые даагша ямаршье үедэ, һүнэй һаагдажашье, болижошье байгаа һаань, салин хүлһэеэ абахал ёһоороо абадаг. Харин бидэнэр энэ гуримыень хубилгаабди. Хэды шэнээн ажал хэнэб, тэрэнэйнь зэргээр фермые даагшанарай салин хүлһэн үгтэдэг болоо. Иигэжэ Заганай адагай фермые даагша һарадаа 108 түхэриг, совхозой эгээн ехэ Горско фермые даагша 132 түхэриг абадаг. Гэхэ зуура мал ажалай эдэ хүтэлбэрилэгшэдэй салин хүлһэн урдань тогтоогдомол салинтай адлирхуу болоходоо магад байгаа. Энээниие хараада абажа, совхозой экономистнууд фермые даагшанарай салин хүлһэ үгэхэ иимэ гурим зохёогоо һэн. Ондоогоор хэлэхэдэ, һү һааха түсэбэй дүүргэгдэһэнэй зэргээр эдэнэй салин түлэгдэнэ. Жэшээ дээрэ харуулбал иимэ. Хэрбээ фермынхидэй һү һааха һарынгаа түсэб 70 процент дүүргээ һаань, даагшань салин хүлһэнэйнгөө 70 процентые абаха. Харин фермын һү һааха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ һаа, даагшын салин хүлһэн баһал дээшэлэлсэхэ.

Ажалай түлөөһэ үгэхэ энэ шэнэ гурим яахадаа һайн бэ гэхэдэ, һү һааха, гүрэндэ худалдаха хэрэгые шиидхэдэг гол шухала хүнүүдэй ажал урмашуулагдана. Жэшээлбэл, Заганай адагай фермын түрүү һаалишан Анастасия Быкова апрельдэ 132 түхэриг 54 мүнгэ, энэ фермые даагша Константин Кириллович Паньков 108 түхэриг абаһан байна.

Малшадай ажалай түлөөһэ шэнээр хараалхадаа, алдуу эндүү баһал гаргагдаһан гээд сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, һү һаалиин фермэнүүдэй тоо бүридхэлшэдэй салин хүлһые урдынхиһаань нэгэ бага дээшэлүүлжэ, һара бүхэндэ 66 түхэриг үгэдэг болоо һэмди. Энэ ушар тоо бүридхэгшэд данса саарһанһаа бэшэ юумэ һонирхохоёо болёод, «дарганар» болошоо. Алдуугаа дары элирүүлээд, түргөөр энээниие болюулаа һэмди.

Бодомжотойгоор зохёогдоһон түсэб хэрэгтэй

Совхоздо һү һаалиин 5 фермэ бии. Фермэ бүхэн 4 һарынгаа һү һааха түсэб үлүүлэн дүүргэнхэй. Жэшээ болгон дурдахада, Заганай адагай фермынхид 114 үнеэдһээ 746 центнер һү 4 һарын туршада һааха һаа 997 центнертэ хүргөө. Поселье гэдэг фермынхид 57 үнеэдһээ 137 центнер һааха һаа, 207 центнер, Горки гэдэг фермынхид 232 үнеэдһээ 938 центнер һааха байбал, 991 центнер, Буй гэдэг фермынхид 154 үнеэдһээ 763 центнер һү һааха һаа, 793 центнер хүргэһэн байха юм. Узкий Луг гэдэг фермынхид 160 үнеэдһээ 735 центнер һү һааха байбал, үнгэрһэн 4 һарын туршада 1038 центнер һааһан байна.

Анхаралтайгаар уншабал, эдэ фермэнүүдэй һү һааха түсэбынь, бодотоор түсэбөө дүүргэһэниинь ондо ондоо байха. Заганай адагай фермые абажа харая. 4 һарын туршада үнеэн бүриһөө 645 килограмм һү һаахаар хараалагдаһан. Харин энэ фермэдэ дүтэхэнэ Посельскэ фермэ оршодог. Совхозоймнай эрхэ байдалые һайса мэдэхэгүй хүн Посельскэ фермын 4 һарын түсэб ехээр доошолуулагдашаһан гэжэ ойлгожо магад.

Энэнь ямар ушартай, шалтагаантайб гээд асуухаар. Совхозой мэргэжэлтэд мүнөө түсэб табихадаа, бодото эрхэ байдалые, арга боломжонуудые бүхы талаһаань хараада абаа. Тиигээд түсэбэйнгөө бүхы тоо баримтануудые һайса бодомжолон тодорхойлбо. Гэхэ зуура урда урдын жэлнүүдтэ түсэбөө таамаглан, урдынхиһаа ехэ байха ёһотой гээд лэ, арга боломжоёо дууһан хараада абангүй табидаг байһан гээшэ.

Һү һаалиин фермэнүүдэй ажалые түсэблэн зохёохо гурим совхоздомнай шэнээр бии болгогдоо. Ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, түсэблэлгын хүдэлмэрилэгшэдэй энээнтэй танилсаа һаань зүйтэй һэн гээд һанагдана. Урдань һү һааха түсэб «таамаглан» зохёоходоо фермэнүүдтэ тус бүридэнь даабари үгтэдэг байһан. Харин бидэнэр энэ жэлэй эхеэр иимэ гуримые хубилгаабди.

Шэнэ ёһоор түсэб табиха гээшэ ехэ ажалтай, орёо нарин хүдэлмэри гэхээр. Юуб гэхэдэ, совхозой зоотехнигүүд, экономистнууд, бухгалтернууд фермэдэ ерээд неделиһээ үлүү саг соо нягта наринаар ажаллаһан байна. Тиихэдээ элдэб саарһа дансануудые һайса бэшээ.

Иигэжэ совхозой мэргэжэлтэдэй хэһэн ажалые үндэһэ һуури болгон, совхозой түсэб зохёогдоһон юм. Нэн түрүүн ямар юумэнһээ эхилээ бибди? Фермэ бүхэндэ шалгалта хэхын зорилгоор үнеэдһээ хэды литр һү гарадагынь тодорхойлогдоо һэн. Иимэ шалгалта хэжэ, һаалишадтай хөөрэлдэжэ, 1964 ондо һаалишад үнеэн бүриһөө хэды литр һү һаахаб гэжэ тусхай даабари гаргагдаа.

Һаалишадта һү һааха тусхай даабари үгэдэг гурим совхоздо шэнээр зохёогдоогүй гэлтэй. Харин 1955 ондо Эрхүүгэй типографида хэблэгдэһэн бланкнуудые хэрэглээбди. Тэндэнь бүхы үнеэдэй нэрэнь, тиихэдэ ямар нэгэ үнеэнэй хэдыдэ тугаллаһаниинь, урэжүүлэгдэһэниинь, али хэдыдэ тугаллахаяа байһаниинь, хэдыдэ шэргээгдэхэнь дууһан бэшэгдэдэг. Гадна үнеэн бүхэнһөө һара бүри, жэлэй туршада хэды литр һүнэй һаагдахань тодорхойлогдодог.

Һаалишан бүхэнэй бүхыдөө хэды литр һү һаахые тодорхойлһоной һүүлээр фермын һарын, жэлэй, саашадаа бүхы фермэнүүдэй һарадаа, жэлдээ һааха һү бодомжотойгоор тодорхойлон гаргажа, совхозой түсэб табигдадаг байна. Гэхэ зуура һаалишан бүхэнэй, фермын, бүхы совхозой түсэб зохёоходоо, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин даабариие хараада абалсадаг байнабди. Управлениин маанадта дурадхаһан түсэб, зарим хүнүүдэй һанадагаар, тиимэшье доошолуулагдашаһан бэшэ. Совхоз үнеэн бүриһөө 1000 килограмм гэхэ гү, али бүхыдөө 7000 центнер һү худалдаха болоно.

„Тэжээлээр манние хангыт!“

Совхозой һаалишадай түрүүшын амжалтануудай республика дотор мэдэгдээд байхада иимэ ушар тохёолдоо. Хүршэ колхозоймнай зоотехник ерэжэ, хэды һүри үбһэ үгыт гэжэ гуйгаа һэн. Тиихэдэнь маанадта үлүү гараһан тэжээл байхагүй гээд ойлгуулжа ядаабди. Фермэнүүдээр ябуулжа, үбһэ, силос хадагалдаг газар этигүүлхын түлөө харуулагдаа. Хүршымнай харахада үбһэ тэжээл, силос бага байшоо ха. Тэжээл хубаадаг дансада килограмм силос, үбһэн, бусад тэжээл дууһан нарибшалан тэмдэглэгдэнхэй байгаа ааб даа.

Зоотехнидэ «тэжээлэй баланс» гэһэн үгэ бии. Энэнь ямар удхатайб гэбэл, ажахы бүхэндэ тэжээлынь фермэ, гүүртэ, отара бүридэ һара һараар хубаарилагдадаг. Зүгөөр тэжээлэйнь энэ баланс зарим ушарта «таамаглан» табигдадаг. Шалгалта хэхэеэ ерэһэн хүнүүдэй «шууяа» гаргахагүйгөөр лэ зохёохые оролдодог ушар үзэгдэдэг байгаа. Ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд үбэлжэлгын үедэ хүршэнэрһөө ехээр гуйжа байгаад үбһэ тэжээл эридэг, харин хабар болоходо «нюуса» үбһэ тэжээлээ, силосээ гаргадаг һэн.

Үнеэдэй уянда оруулагдахын урда тээ үбһэ тэжээлнай тон нарин нягта бүридхэлдэ абтаһан. Һүүлээрнь зоотехнигүүд тон гамтай һайнаар хубаарилжа орсһон байна. Үдэртөө үнеэн бүриһөө хахад нүүд һү һаахаар, хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл бии гэжэ тооложо үзэхэдэ тодорхойлогдоо һэн. Тэжээлэй рацион яһала таарамжатай байшоо. Үдэр бүхэндэ нэгэ үнеэндэ 8,5—9 тэжээлэй единицэ үгтэдэг, бусадһаа ашаг шэмэ ехэтэй үнеэдтэй Заганай адагай фермын үнеэн бүридэ үдэртөө тэжээлэй 12 единицэ хүрэтэр үгтөө бшуу. Үнеэн бүхэндэ 20—30 килограмм хараатайгаар үбһэ тэжээл хубаарилагдаа. Энээниие үшөө дутамаг гээд, дэбтээгдэһэн һолоомо нэмэжэ үгтэһэн байна.

Тэжээлэй рацион тухай хөөрэлдэжэ байхадаа, тэжээлэй яажа бэлдэгдэдэг тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Үнеэдые уянда оруулһанай һүүлээр фермэ бүхэндэ тэжээлэй кухни нээгээбди. Түрүүшээр һолоомо уурална дэбтээгээд үнеэдтэ үгтөө. Саашадаа һолоомоёо силостэй холидог болоо һэмди. Иигэжэ һү һаалимнай горитойгоор дээшэлээ.

Малай уянда оруулагдаһан түрүүшын үдэрнүүдэй туршада дэбтээгдэһэн һолоомо эдюулхэдэ һү һаали балай ехээр нэмээгүй. Яахадаа һү һаали нэмэнэгүйб гэжэ мэргэжэлтэднай дары тодорхойлоо. Үнеэдэй тэжээлдэ белок дуталдаа бшуу. Нээрээшье үнеэдэймнай ехэнхи тэжээл силос һолоомон хоёр байгаал. Таряа талханай зүйл гэхэдэ үбэлэй үедэ үдэртөө үнеэнэй литр һүн бүхэндэ 200 грамм үгтөө һэн.

Талха таряанай орондо хэрэглэгдэхэ тэжээл олохо хэрэгтэй байгаа. Тэрэнь олдоо. Хүршэ оршодог «Победа» колхозойхид хоёрдохи жэлээ синтетическэ мочевинээр силос амтаруулдаг байба. Хүршэнэрнай энэ дүй дүршэлөө дамжуулан үгөө. Түрүүшээр синтетическэ мочевинэ туһаламжа болгон үгэһэн байна. Һүүлдэнь совхоз хүсэд хүрэхөөр синтетическэ мочевинэ (карбамид) худалдажа абаа.

Карбамид хадаа белково бэшэ, харин азодтой холисолдоһон бүридэл ха юм. Зүгөөр хибэдэһээ хибэдэг малай (үнеэн, хонин) хото соо орожо, микроорганизмтай ниилэхэдээ белок бии болгодог байна. Микробуудынь малай хото соо хосоржо, белогуудынь тэжээл болодог.

Үнеэдэй эдихэ белогой 25—30 процентын орондо карбамид хэрэглэжэ болохо байна. Ондоогоор хэлэбэл, сүүдхэдээ 100—110 грамм синтетическэ мочевинэ үнеэндэ үгтэхэ заабаритай.

Карбамид хэрэглэхэдэ ямар ашатай туһатай байгааб? Үбэлжэлгын һүүл багаар, үбһэ тэжээлэй дутамаг бага болоһон дээрэһээ һү һаали эрид доошолдог гээшэ ааб даа. Эгээл энэ үедэ үнеэдтэ тон бага тэжээл эдюулэгдэдэг. Амидыгаар ондо оруулха саг тулаа гээд арад зоной дунда хэлсэдэг ха юм. Тэжээлдэ карбамид холиходо һү һаали аалиханаар дээшэлдэг байба. Жэшээлэн хэлэбэл, үнгэрэгшэ жэлэй апрельдэ совхоз 725 центнер һү абаһан һаа, мүнөө үедэ 1167 центнертэ хүргэһэн байнал.

Совхозой фермэнүүдтэ баһа нэгэ шэнэ арга хэрэглэгдэдэг болоо. Совхозой бүлэг мэргэжэлтэд март һарада Ивалгын туршалгын ажахыда ошожо, һолоомо гидролизно аргаар эһээхэ аргатай танилсаа. Ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха хэрэг эрхилдэг механик Олег Павлович Братеньков тэндэхи шухала түхеэрэлгэнүүдэйнь чертеж абажа ерээ һэн. Тиигээд нэгэ неделиин үнгэрөөд байхада хоёр фермэдэмнай — Горско, Узкий Луг гэдэгэймнай фермэдэ гидролизно түхеэрэлгэнүүд хүдэлгэгдэжэ эхилээ. Нэгэ хэды сагай үнгэрөөд байхада Буйска, Заганай адагай фермынхид саратовска аргаар тэжээл эһээжэ буйлуулха арга шудалаа.

Гидролизно түхеэрэлгэнүүд хүдэлгэгдэжэ эхилһээр хоёр һара үшөө үнгэрөөдүй. Гэбэшье энэ үнгэрһэн сагай туршада 350 тонно тухай һолоомо эһээжэ буйлуулан бэлдэгдээ. Хабартаа үбһэ тэжээлэй дууһажа байха үедэ гидролизно эһээлтэ ехэ туһа нэмэри болоһон байна.

Богонёор хэлэхэдэ, совхозой малай тэжээлэй асуудалые шиидхэлгэдэ хими гүһалһан байна бшуу.

Үнеэн бүриһөө — тонно һүн

Майн 20-доор совхозой зарим һаалишадые зунайнь байрада гаргаабди. Зунайнгаа байрада гарахын урда тээхэнэ фермэ бүхэндэ малшадай суглаан үнгэргэгдөө. Зундаа ямар ажал хүдэлмэри хэхэ тухайгаа суглаанда хабаадагшад бодомжотой һайнаар зүбшөө.

Энэ зундаа манай совхозойхид һү ехээр һааха мүрысөөндэ оролсохонь. Зунай бэлшээриин үедэ, 4 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1000 килограмм **һү** һаажа болохо гээд нарибшалан тооложо гаргаабди. **Энэмнай тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Зүгөөр энэ зорилго болотоор бэелүүлэгдэхэ, бэелүүлхэшье байнабди.** Совхозоймнай һаалишадай дүй дүршэл согсолходо, нютагай үүлтэрэй үнеэн б... **риһөө зундаа тонно һү һаажа болохо б... на. Жэлэй түрүүшын һарын туршада Б... ска фермын һаалишан Зоя Корыт... үнеэн бүхэнһөө 955 литр һү һаагаа б... Заганай адагай фермын һаалишад Ек... рина Панькова, Дора Короткова, Анас... сия Быкова нүхэрһөө** холо гээгдээ... Майн 1 хүрэтэр эдэнэр үнеэн бүри... **903—914 литр һү һаагаа.** Үбһэ тэжээ... силосэй тон хомор сагта, үбэлэй һ... нуудта түрүү **һаалишаднай иимэ амж...** та туйлаал.

Үнеэн бүриһөө зундаа тонно һү һа... хэрэгые хараада абан, совхозой фер... нүүдэй зунай ажал хүдэлмэри ябуул... даха байна. Үнеэдтэ тэжээл һайса эд... лээ һаа, һүн ехээр һаагдаха гээд арад... ной дунда хэлсэдэг. Энээниие хара... абан, мэргэжэлтэднай үнеэдээ зунай б... рада гаргахын урда тээ бэлшээри х... шан гэжэ хэрэглэхэб гээд бүхы та... һаань бодомжолоо юм. Буйска, Узк... Луг гэдэг фермэнүүд зунайнгаа байра... гаранхай. Эдэ фермэнүүдтэ хабаат... бэлшээридэ үбһэ ногоон һайса гар... Иигэжэ һү һаали дээшэлүүлхэ арга б... болобо. Буйска фермынхид майн 20-... 803 килограмм һү һааһан байбал, а... хоноод байхада 970 килограмм һаа... байна. Хүршэ оршодог Узкий Луг гэ... фермэдэ 10 хоноод байхада һү һаали... сүүдхэдээ 193 килограммаар нэмээ.

Хёлго мүрэнэй хоёр захаар совхо... бусад фермэнүүдэй малай бэлшээри ... шодог. Эдэ фермэнүүдтэ һү һаалинь үд... час бүхэндэ нэмэжэ байна. Горско ф... мынхид арбан үдэрэй саада тээ үдэрт... 959 килограмм һү һаадаг һаа, мү... 1228 килограммда хүргэнэ.

Фермэ бүхэндэ малынь үдэр һүни... шахуу адуулагдана. Үнеэдынь үглөөгү... үдэшэлэн байрадаа асарагдадаг. Ү... рынь бэлшээри дээрэ һаагдана. Үнеэд... бэлшэхэ бэлшээринь хэдэн хэһэг бол... жо хубаагданхай. Түрүүн ябаһан бэлш... ридээ мал 12—15 хоноод дахин асараг... ха байна.

Заганай адагай фермын мал адуул... ша Владимир Сафронович Быков үне... дые хайшан гэжэ үдэр, һүнигүй адуули... гээд харуулаябди. Сугтаа ажаллад... Александр Астрихинский гэгшэтэеэ ха... та үнеэдые бэлшээхэ зоотехническэ т... хай гурим зохёогоо. Тэрээнээ алгад... бэелүүлнэ. Үглөөнэй 5 часта ажаль... эхилдэг. Фермынхидэй иигэжэ ажалла... байхада мал адуулагшад үнеэдээ б... шээриһээ туужа асарна. Хоёр часай т... шада үглөөгүүр үнеэдээ һаадаг. Эг... энэ үедэ һаалишад үнеэдтээ силос үгэ... 7 час багаар үглөөнэйнь һаалга дүүрэ... үнеэдынь бэлшээридэ гаргагдана. Ү... рынь, үнеэдэй эдеэлжэ байхада һаа... шад һаажа ородог. Тиигээд үдэшын... часта үнеэдээ фермэдэ асарна. Энэ ү... эһээгдэһэн һолоомо эдюулдэг бай... Һаалгын дүүрэмсээр үнеэдээ дахин б... шээридэ гаргадаг. Үнеэдэй һаагдах... уһалагдахые тоолоогүй һаа, үнеэд 15–... часай туршада бэлшээридэ ябуулагда...

Мүнөөдөө бэлшээриин ногоон яһа... һайн. Гэбэшье ходол иимэ байха гэ... найданагүйбди. Бүхы фермэнүүдтэ зун... сагта үнеэдтэ нэмэлтэ тэжээл үгтэ... байха. Мүнөөшье үнеэдтээ силос үгэһөө... Саашадаа гидролизно эһээлтэ үнеэд... үгтэхэ. Горско фермэдэ үнгэрэгшэ һа... нуудайхиһаа ехээр тэжээл эһээгдэн б... луулагдаха юм. Бусад фермэнүүд... эһээгдэһэн һолоомо автомашинаар аба... шанабди.

Үнгэрэгшэ жэлэй һолоомын дууһа... да, июль һарада ногоон тэжээлээ эдю... жэ орохобди. Һү һаалиин фермэ бүхэн... хажууда 20—35 гектар горох, обёосой ... лисо ногоон тэжээлдэ хэрэглэгдэхээр т... ригданхай. Июль һарада ногоон тэжэ... гол түлэб үнеэдтэ эдюулэгдэхэ болон... Түрүүшээр энэ ногоон тэжээлээ сабшаж... эдюулхэбди, саашадаа тэндэ малаа аба... шажа бэлшээхэбди.

Үнеэдээ зунай байрада гаргажа, со... хозоймнай һаалишад түрүүшын амжалт... туйлана. Бэлшээридэ үнеэдэй гаргагд... хынь урда тээ совхоздо бүхыдөө 36–3... центнер һүн һаагдадаг һаа, мүнөө үдэр... төө 51 центнер хүргэгдэбэ. Теэд энэньш... саашадаа улам ехэдхэгдэхэ байна.

Үнеэдые зунайнь байрада гаргаха үе... һү һаали доошолоогүй, улам дээшэлһ... байха юм. Юуб гэхэдэ үнеэдые зунай... байрада эмхитэй шадамараар гаргаһа... мүн һү һаали дээшэлүүлхэ тэмсэлдэ б... доһон малшадай ажалай түлөөһэн з... бөөр үгтэһэн байна бшуу. Түсэбһөө г... дуур һаагдаһан һүнэй сэнгэй 25 проце... тын хараанай түлөөһэ гол түлбэриһөө... гадуур һаалишадта үгтэнэ. Мал адуула... шад түсэбһөө гадуур һаагдаһан һүнэ... сэнгэй 10 процентын хараатайгаар нэмэ... тэ түлөөһэ абана.

Бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө тон... һү һааха гээшэ сохом бэелүүлэгдэхэ... хэрэг. Һаалишан, зоотехник бүхэн, ко... хозой түрүүлэгшэ, совхозой директор б... хэн бүхы арга боломжонуудаа дууһ... тооложо үзөөд байхадаа, энэ зорилго... заатагүй бэелүүлэгдэхэ байһандань эт... гэхэ даа.

Б. ЮМСУНОВ,
«Дзержинский» совхозой директ...
В. СМОЛИН,
совхозой главна зоотехник,
И. ХЛЫЗОВ,
совхозой парткомой секретарь.

НЕМЕЦ ХАНИНАРНАЙ СИБИРЬТЭ АИЛШАЛҺААР

...хэр В. УЛЬБРИХТЫН хэлэһэн үгэ

...ирскын ажалшад!

...ани халуунаар уттаһанда... гүнзэгы ехээр сэдьхэлээ... Таанадта үнэн зүрхэн... хүргэнэбди. Германиин ...ческа Республикын ажал... таанадта аха дүүгэй ...бидэнэр дамжуулнабди. ...эйхидые, илангаяа Ново...родой эрхэтэдые бидэнэр ...бди!

...нүхэдүүд, ханинар!

...ниин Демократическа Рес...эрэжэ, энэ аяншалгада ...нүхэдүүд, тэрэ тоодо, би ...харахадаа ехээр баясаабди. ...амшагта һайхан орон гээ... ехэ, гоё һайхан байгаа... ...хамшагта хүнүүд эндэ ..., ажалладаг! Сибирь хадаа ... эзэмдэн хубилгажа, ... шэнэдхэн коммунизм ... байһан зориг түгэс ...ёһотойл тэмсэл хэжэ бай... нютаг болоно. Энэ хадаа ...зоримгойгоор шэнэдхэн бай...һан хүнүүдэй бодото тэм... байһан газар нютаг болоно. ...сэхэ руунь би хэлэхые хү...ниитын ажабайдалай ком...оор хүгжэлгэ хурдан түргэ...айса ехэтэйгээр хэгдэнэ, ...промышленна, научна болон ... дэбжэлтэ түргэнөөр, үргэн ...оно. Эдэ бүгэдые анха тү...ража байһан маанадта угаа ...олтой. Бидэнэрэй эндэ ерэ...хэн хоног үнгэрөө. Ураалай ...род—Свердловскдо бидэнэр ...Асари томо промышленна ...тие—Уралмашзаводые би...бди. Свердловскһоо Ново...хурэтэр хэһэн мартагдаша...гынгаа үедэ энэ гайхам... нютаг бологшо Сибириин ...гэр байһые бидэнэр хараа...нэй хубилалтанууд комму...элтые бүри эли тодоор ха... Эндэ, Сибириин зүрхэн тол... бодолой түб бологшо Ново..., Сибириин бодото байдалые ...ерэдүй руунь шагааһан мэ..., угаа ехээр бидэнэр һонир...

...ибирск Обь мүрэн дээрэхи ... аад, томо город болоно. Хүн ...тоо миллионһоо дээшэ гара...һээр үнихэнэй. Энэ город ... мүнөөнэй байдалда болон ... хүсэд тааруу промышлен...на, соёл сурталай болон эм... түб боложол байһаар.

...эдэй болон наукын жэшээ... академическэ городогто би ...мүнөөдэр хүрөөбди. Энэ хадаа ...айнгэ талаар Советскэ Сою...дохи научна центр боложо ...СССР-эй Науканудай акаде...бириин отделени коммунис ... научна болон һуралсалай ...болоно. Тус центр эндэ ямар ...олгонуудай шиидхэгдэхэ бай...й мэдэжэ абаха арга олгохо..., эрдэмтэд болон эрдэм ...Совет гүрэнэй болон Совет...вительствын ямар ехэ анха...дуулдаг, ямар ехэ дэмжэлгэ ...байһыень харуулжа үгэнэ.

...эдэй энэ тородоор маанад ...һонирхооо бди. Совет ара...элитэ ехэ амжалта түйла... дашарамдуулан, сибирэйхи... новосибирскынхидые бидэ...ршалнабди. Капитализмтай ...ёһоной мүрысөө хэхэдээ ком... илажа гараха хэрэгтэ Но...скдэхи энэ эрдэм шэнжэлэл...нтр угаа ехэ удха шанартай. ... парти, марксизм-лениниз...олюционно һургаал Сибириин ...агүй баялигтай, элшэ хүсэ...сэнүүдтэй хамтараад, Моск... мүн Новосибирскдэхи эгээн ...наука, техникэтэй хамтараад ..., Советскэ Союзда, ондоо ... коммунизмын илан мандаха ...һэн болоно гэжэ би этигэнэб. ...түүхын хүгжэлтые хубилга...жа байһан зам эндэ табигдажа байна гэжэ мүнөөдэр маанадта тон эли болоожо үгөө. Эндэ Сибирьтэ хэгдэжэ байһан юумэнүүд Советскэ Союзда, мүн ондоо тээгүүрхи оронуудташье ехэ удха шанартай. Капитализмтай дэлхэйн социализмын ехэ мүрысөө хэхэдэ шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ түгэлдэр хүсэн эндэ бии боложо байна. Таанадай шэн зоригто ажалай үрэ дүнгүүд бүхы дэлхэй дээрэ социализмын илан мандаха хэрэгтэ туһална. Москвада, мүн эндэ, Новосибирскдэ, дэлхэйн түүхын хүгжэлтэ коммунизмын илалта тээшэ нилээд горитойгоор залан шэглүүлэгдэнэ.

Энэ хадаа социализмын бүхы оронуудта, илангаяа маанадта, Германиин Демократическа Республикада, социализм үргэн далайсатайгаар байгуулхын, Германиин асуудал амгалан ёһоор шиидхэхын түлөө манай тэмсэлдэ угаа ехэ удха шанартай.

Немец фашис империализмын эзэрхэг түримхэй политикаһаа уламжалан, дэлхэйн хоёрдохи дайн һүжэржэ, Германи илагдаа. Баруунай империалис гүрэнүүд болон немец монополистнууд можо болохо политика бэелүүлдэг байгаа. Эдэ бүгэдэһөө боложо, Германиин рейхэй урдын газар дээрэ Германиин хоёр гүрэн бии болоод, 15 жэлэй турша соо оршожо байна. Гадна, тусгаар газар нютаг—Баруун Берлин ГДР-эй эгээн лэ түбтэ оршожо байдаг. Тиимэһээ үнэндөө ГДР-тэ хамаадаха ёһотой аад, Америкын, Англиин болон Франциин сэрэгүүдээр эзэмдэгдэжэ байһан зангаараа. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэһээр хори шахуу жэлэй үнгэрбэшье, тэдэнэр эндэ эзэмдэлгын гуримые хэхээрнь үлөөнхэй.

Һүүлшын 15 жэлэй турша соо Германиин хоёр гүрэн тад ондо ондоо шэглэлтэйгээр хүгжэһэн байна.

Германиин Демократическа Республикада таряашадтай, бусад ажалша хүн зонтой холбоо байгуулһан хүдэлмэришэн анги засагаа барижа байдаг. Тиин энэ республика хүгжэлтэ ехэтэй социалис промышленность болон хүдөө ажахытай мүнөө үеын социалис гүрэн болоо.

Баруун Германида дахяад засагаа гартаа абаха хэрэгтэнь монополинуудта, банкнуудай эзэдтэ, үһөө нэхэхые эрмэлзэгшэд болон милитаристнуудта баруунай империалис гүрэнүүд туһалаа. США-гай монополис капиталай үгэһэн урьһаламжа хэрэглэгдэжэ, промышленностинь угаа ехээр үргэдхэгдөө, тиигэжэ Баруун Германиин монополинууд дэлхэйн империалис гүрэнүүд дотор хоёрдохи һууридa гараа, Европын экономическа нэгэдэл гэдэгтэ улам бүри булюу һуури эзэлдэг боложо байна.

Тиихэдээ, бидэ иимэ юумэ хараадаа абаха ёһотойбди. Баруун Германиин монополистнууд һандаран хохидоогүй шахуу урдын промышленна баазада, Баруун Германида бии байһан ашагта малтамалнуудай баялиг уурхайнуудта түшэглэдэг байһан. Тиихэдэ ГДР-тэ ашагта малтамалнууд элбэг бэшэ, мүн промышленна баазамнай һулашаг байгаа. Хоёр гүрэнэй бии болохо үедэ бидэнэр материальна талаараа Баруун Германиинхиһаа һураггүй дутуу байгаа гээшэбди.

Шахардуу шанга байдал һулаpуулха, эб найрамдал хангаха политикые Германиин Демократическа Республика шууд сэхээр бэелүүлдэг. ГДР Советскэ Союзтай байгуулһан бата бэхи хани барисаае өөрынгөө политикын гол шухала үндэһэ һуури гэжэ тоолодог. Советскэ Союзтай, бусад социалис гүрэнүүдтэй байгуулһан аха дүүгэй хани барисаанда манай гол анхарал хандуулагдадаг. Тэгшэ эрхэдэ, национальна аша туһыень хүндэлэлгэдэ үндэһэлэн, харилсаа холбоо байгуулха политикые национальна залуу гүрэнүүд тушаа шууд сэхээр бидэнэр бэелүүлнэбди. Капиталис, империалис оронууд тухай хэлэхэ болоо һаа, тэдэнтэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхые, олон һалбариин талаар тэгшэ эрхэдэ, али алиндаа ашатай туһатай байха ябадалда үндэһэлэн, харилсаа холбоо байгуулхые бидэнэр эрмэлзэдэг байнабди.

Тэрэшэлэн гал уһан хоёр эбсэшэгүй харша, тиимэһээ социалис гүрэн бологшо ГДР-ые үһөөгөө нэхэхэ политика бэелүүлдэг капиталис, империалис Баруун Германитай арлидхажа болохогүй байна. Социалис гуримаар хүгжэхэ эрхэ нүхэсэлэй Баруун Германида бии болохо сагай хүрэжэ ерэтэр Германиин хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаан ямар байхаб гэхэдэ, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхань, тайлбарилан хэлэбэл, эбтэй эетэйгээр ажаһуухань, үргэнөөр харилсаа холбоо байгуулхань шухала болоно. Энэ хадаа Европодо амгалан байдал хангаха аша туһада тааруу байна бшуу.

Баруун Германида эзэрхэжэ байһан монополинууд болон милитаристнууд баруун гүрэнүүдээр дэмжэгдэжэ, шэнээр зэбсэгжэхэ, милитаризмые һэргээхэ аргатай болоо, буу зэбсэгэй яаралтайгаар түхеэрэгдэхэ тудам, ажалшадай демократическа эрхэ хаһагдадаг байна. НАТО-гой олон талын ядерна хүсэнүүд гэдэгтэ Баруун Германиие, тэрэнэй гитлеровскэ генералнуудые горитойгоор хабаадуулха аргаар атомна зэбсэг мэдэлсэхэ эрхэтэй болохые Баруун Германиин милитаристнууд эрмэлзэнэ. Энэ буу зэбсэгтэ түшэглэн, үһөөгөө нэхэхэ политикада НАТО-гой бусад оронуудые хамжуулалсажа, дэлхэйн хоёрдохи дайнай үрэ дүнгүүдые хубилгаха гэжэ боннско правительство оролдодог. Баруун Германиин империалистнууд Германиин Демократическа Республикые залгижа нэгэдүүлхые, Чехословакиин Социалис Республикые, Польшын Арадай Республикые хуби болгон таһа дүүрэхые оролдодог, газарай талаар Советскэ Союздашье эрилтэ хэхые һэдэдэг байха юм. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ Баруун Германиин правительствын политика хадаа добтолон орохо, арсалдаа тулалдаа гаргаха политика болоно. Заримдаа эб найрамдалые хүсэнэбди гэжэ боннско правительствын түлөөлэгшэдэй хэлэдэг болобошье, тэрээндэнь хэншье һайнаар этигэдэггүй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй политическэ зорилгонууд тад ондоо байна бшуу.

Боннско правительство үһөө нэхэхэ политикынгаа аша туһые харадаг дээрэһээ, шахардуу шанга байдал һуларуулха али бүхы оролдолгонуудта эсэргүүсэлтэ үзүүлдэг. Советскэ Союзай болон США-гай хоорондохи харилсаа һайжаруулха али бүхы алхамда һаад хэхые тэрэ һэдэдэг.

Германиин асуудал тухай таанад газетэнүүдтэ уншадаг, радиогоор шагнадаг байнат. Энэ хадаа хамагай түрүүндэ дайн байлдаан болон эб найрамдал тухай асуудал болоно гээшэ. Немецкэ газар дээрэһээ хэзээдэшье дайн һүжэрхэ ёһогүй. Баруун Германиин милитаристнууд болон үһөөгөө нэхэхые эрмэлзэгшэдэй һанаашалгануудыень бэелүүлгүүлжэ болохогүй. Баруун Германиин ажалшад милитаристнууд болон үһөө нэхэгшэдые засагһаа зайсуулхын, шахардуу шанга байдал һуларуулха, аюулгүй байдал болон амгалан ёһоной харилсаа холбоо байгуулха зорилготой политика бэелүүлхын тулада хүсэ шадалаа эршэлжэ орохо зэргэтэй. Имагтал иимэ аргаар Германиие нэгэдүүлхэ замай эхи табижа болохо байна.

ГДР-эй ажалшад политическэ болон экономическа ямар орёо эрхэ байдалда социализм үргэн далайсатайгаар байгуулха зорилгонуудые дүүргэжэ байнаб, эгээн лэ хүсэтэ капиталис гүрэнүүдэй нэгэнтэй яажа мүрысэнэб гэжэ таанарта харуулхын тулада Баруун Германиин политика тухай ...тогтоһон байнаб. Баруун Германиин зонхилхы этэгээдүүд ГДР-тэ эсэргүү тэмсэл таһалгаряагүй хэжэ, тэрэнэй хүгжэлтые һаатуулха гэжэ оролдоно. Тиихэдэнь, тэдэниие США-гай монополинууд, тэрэшэлэн НАТО-гой бусад оронууд дэмжэдэг байха юм.

Немец ажалшадай, тэдэнэй гүрэнүүдэй аша туһые, хамагай түрүүндэ, Европодохи эб найрамдалай, аюулгүй байдалай аша туһые, шэнэдэй зайсуулха аша туһые харан, ГДР Европын социалис гүрэнүүдэй баруун хилэ дээрэ тэмсэл хэжэ байдаг. Советскэ Союзтай, бусад социалис оронуудтай аха дүүгэй нягта жагсаалтай байһан дээрэһээ бидэнэр энэ тэмсэлдэ булижа гарадаг байнабди. Баруун Германиин милитаристнуудай гү, али бусад империалис хүсэнүүдэй эзэрхэг аашануудһаа маанадые Советскэ Союз, Варшавска договорто хабаададаг бусад оронууд хамгаална.

Баруун Германиин империалистнуудтай маанадай тэмсэл хэжэ, мүрысэжэ байһан мүнөөнэй түүхэтэ үе сагта Советскэ Союзай, Экономическа Харилсан туһалалсалгын Советтэ ородог бусад оронуудай экономическа, промышленна, техническэ базануудай түргэнөөр үргэдэн хүгжэлгэ шиидхэхы удха шанартай. Сибирьтэхи коммунис байгуулалта, тэрэниие промышленностиин болон дэлхэйн эрдэм ухаанай томо центр болголгэ маанадташье мүн лэ ехэ удха шанартай боложо байна. ГДР научна, техническэ ехэ хүсэтэй, хүгжэнги промышленностьтай. Зүгөөр манай орон багахан, бүхы һалбариин талаар хамаг юумые бидэнэр хүсэдөөр хэжэ шадахагүй байнабди. Советскэ Союзтай, Сибирьтэй улам бүри ехээр харилсаа холбоо байгуулха гээшэ манай тусхай мэргэжэлдэ орожо байһан һалбаринуудай талаар дэлхэй дээрэхи мүнөөнэй хэм хэмжээе түйлаха арга олгохо байна.

Нүхэдүүд, ханинар!

Социализмын болон капитализмын хоорондо бүхы дэлхэй дээрэ тэмсэлэй боложо байһан манай үе сагта ондо ондоо ниитын байгуулалтатай оронуудай энхэ тайбанаар зэргэ оршон мүрысэхэ гээшэ социализмын илалтын түлөө тэмсэлэй гол түхэл маягынь болоно. Энэ тобшолол хадаа Москвада 1960 ондо болоһон зүблөөндэ хабаадаһан 81 коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй шиидхэбэринүүдтэй таараддаха байна. Уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй генеральна хараа шугам тэндэ тодорхойлогдоһон байгаа.

Хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй нэгэдэлые һандаргаха харюусалгагүй политика ябуулжа, Советскэ Союзые, бусад социалис оронуудые хардажа хитад хүтэлбэрилэгшэд социализмын хэрэгтэ ехэ хоро хүргэһэн байна.

Тиихэдэ Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай экономическа хүгжэлтэ, экономическа талаар социализмын болон капитализмын хоорондохи хүсэнүүдэй тэнсүүриин хубилжа байһан ушар дэлхэй дээрэ энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гээшэ социализмын илаха зам нээжэ үгэнэ гэжэ үни хада харуулаа.

Жэшээлхэдэ, 1950 ондо ГДР-эй, мүн Хитадай Арадай Республикын байгуулагдаһанай һүүлээр нэгэ жэл үнгэрөөд байхада, дэлхэйн промышленна үйлэдбэриин оройдоол 20 шахуу процентнь социалис оронуудай хубитада хүртэдэг байгаа. 1963 ондо энэ хубитань 38 процент боложо, хоёр шахуу дахин нэмээ. Тиихэдэ капиталис оронууд өөрынгөө промышленна үйлэдбэриие нэмээһэн байгаа гэжэ хараадаа абаха хэрэгтэй. Экономикын болон амгалан ажалай талаар дай хэнгүйгөөр үнгэрһэн энэ 12 жэлэй туршада экономическа талаараа социализмын хүсэн нилээд ехээр нэмээ.

ГДР-эй өөрын дүй дүршэл, Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай дүй дүршэл, тэрэшэлэн эндэ, Сибирьтэ, бидэнэй хараһан дуулаһан юумэнүүд юун тухай гэршэлжэ үгэнэб гэхэдэ:

Социалис гүрэниие, социалис экономикые хүтэлбэрилхэдөө, ажалшадай ушар ёһо мэдэлгын хүгжэлтые болон тэдэнэй материальна урмашалые тааралдуулха ленинскэ гол ёһые хэрэглэхэ шухала болоно. Эдэ хоёр тааруугаар хамта хэрэглэгдээд байхадаа, марксистско-ленинскэ зүб политика болохо байна. Хитадай «ехэ һүрэлтэ хэхэ» онол арга, гүрэниие болон экономикые хүтэлбэрилгэдэ граждан дайнай үеын сэрэгэй онол аргануудые хэрэглэлгэ ямаршье юумэндэ хүргөөгүй гэжэ дүй дүршэл гэршэлэн харуулжа үгэнэ. Иимэ онол арга мухардалгада хүргэхэ байна, иимэ онол арга марксизм-ленинизмтэй оройдооше холбоогүй гэжэ би тоолоноб. Тиихэдэ, Египедтэ Н. С. Хрущевой аяншалга хадаа коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай жэнхэни хараа шугамай зүб байһые, илангаяа энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха талаар хамтын ухаагаар тодорхойлогдоһон замай зүб байһыень эли тодоор гэршэлэн харуулжа үгэнэ.

Дундада далай шадар Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай хэхэ юумэн байхагүй гэжэ империалис оронуудай тоолодог байһан үеһөө хойшо тиимэ ехэ саг үнгэрөөгүй.

Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха, империализмын дарлажа байһан арадуудай империализмда эсэргүү национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнтэй, мүн байдалаа бүрин хубилгаһан залуу национальна гүрэнүүдтэй зүб харилсаа байгуулха политикые Советскэ Союз, бусад социалис оронууд бэелүүлдэг байна.

Асуанай ехэ хаалтые өөһэдөө бодхоогоогүй байшаһандаа империалис болон Баруун Германиин монополистнууд, шэнэ ёһоной хэтэрмэ колониалистнууд шаналжа гэмшэжэ байдаг. Эртэ урдын Нил мүрэниие шэнэ һабаар урдахыень Н. С. Хрущев Насертай хамта баадхаһан байна. Харин энэ хэрэгые США-гай президент гү, али Америкын миллиардер, үгышье бол боннско правительствые толгойлэгшо гү, али монополист бүтээхэ ёһотой байгаа гээд тэдэнэр уур сухалтайгаар дуугаралсадаг болонхой.

Зүгөөр залуу национальна гүрэнүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэ империалис болон социалис гүрэнүүдэй тад ондо ондоогоор хандадаг байһан тухай Асуанай хаалта тон эли тодоор гэршэлжэ үгэнэ бшуу. Африкадахи, мүн бусад түбинүүдтэхи национальна залуу гүрэнүүд энээниие бүри эли тодоор мэдэрхэ ёһоорол мэдэрнэ бшуу. Асуанай хаалтын түрүүшын ээлжээнэй ашаглалгада үгтэһэн ушар иимэ мэдэрэл бүри ехээр түрүүлхэ байна.

Асуанай хаалта бодхолгодо «Америкын туһаламжа» ямар байгааб? Энээн тушаа Египедтэй хэгдэдэг хэлсээе империалис монополинууд США-гай ударидалгаар хэдэн жэлээр унжагайруулдаг байгаа. Эдэ хэлсээнүүдэй үедэ тэдэнэр доромжолһон, газаашалга хэһэн эрилтэнүүдые табидаг һэн. Гэбэл Египедэй экономикые болон ажахын политикые хиналта доро абаха оролдолго империалис монополинууд гаргадаг, эсэстэнь урьһаламжа үгэхэ тухай дурадхалаа гэнтэ болюулжа, хэлсээе таһалдуулжа Египедэй правительствые айлгаха һэдэлгэ тэдэнэр гаргаһан байгаа.

Асуанай хаалтые барилгада Советскэ Союзай үзүүлһэн туһаламжа политическэ эрилтэ табингүйгөөр, һайн харилсаа холбоондо үндэһэлэн үзүүлэгдэһэн бодото туһаламжа болоно гээшэ.

Совет ороной энэ туһаламжа империалистнуудай занаха айлгаха гэһэн һэдэлгэдэ харюу үгэхэ арга Египедэй правительствада олгоо. Энээнһээ уламжалан, Советскэ Союзай болон араб оронуудай хоорондохи харилсаанда ехэ хубилалта болоһон байна. Империализмын булигдаһан тухай мүнөө империалис хэблэл өөһэдөө бэшэдэг болоо.

Национальна залуу гүрэнүүдтэ ямар нэгэн социалис ороной үзүүлдэг туһаламжын болон капиталистнуудай «туһаламжа» гэдэгэй тад ондоо шэнжэтэй байһые Нил дээрэ Асуанай хаалтые бариһан жэшээ илангаяа элеэр харуулна.

Никита Сергеевич Хрущевой аяншалгаһаа угаа ехэ үнэтэй үрэ дүн гараа. Энэ хадаа бүхы дэлхэй дээрэхи политическэ байдалай социализмда тааруугаар хубилһыень элеэр харуулаа, социализмын хүсэнэй бүри нэмэхэ хэрэгтэ сэхэ нүлөө үзүүлээ.

Капитализмтай мүрысэхэдөө горитойгоор дэбжэһэн Советскэ Союзай болон социализмын бусад ороной экономическа политика араб оронуудта, бусад национальна залуу гүрэнүүдтэ һайн нүлөө үзүүлнэ гэжэ бидэнэр харанабди.

Национальна залуу гүрэнүүдтэ промышленна түхеэрэлгэнүүдые имагтал империалистнуудай үгэжэ байдаг саг үни хада үнгэрөө, араб оронууд, национальна бусад залуу гүрэнүүд нингээ байгуулалтые шэнэдхэн хубилгахадаа, өөһэдынгөө оронуудай эрхэ байдалда тааруугаар экономикоёо социалис гуримаар хүгжөөхэдөө, социалис оронуудай баян дүй дүршэлые хэрэглэжэ шадаха байна. Араб оронууд болон национальна бусад залуу гүрэнүүд эрхэ сүлөөтэй болохые капиталис томо монополинуудһаа, тэдэнэй империалис правительствануудһаа дулдыданги бэшэ болохые үнэхөөрөө хүсэдэг байгаа һаа, өөһэдынгөө хүгжэлтын социальна үндэһэ һууриие хубилгаха хэрэгтэй гэжэ бүри һайнаар ойлгодог байха юм.

Тиимэ болохолоороо, национальна сүлөөрэлгын болон бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэ Африкын арадуудай амжалта түйлаха ябадал экономическа хүгжэлтынгөө аша туһые харан социалис оронуудай ажалшадай амжадаг экономическа дэбжэлтэһээ нилээд ехээр дулдыдаха байна. Америкын империализмда эсэргүүгээр табигдаһан ямар нэгэн шанга үгэнүүд Асуанай хаалтын нэгэдэхи ээлжээе бариха ябадалда египедэйхидые хүргэжэ шадахагүй байгаа бшуу. Энээниие бэелүүлхын тулада Советскэ Союзай экономическа, промышленна, научно-техническэ бодото ехэ түйлалтанууд хэрэгтэй бололсоһон байна.

Египедтэ нүхэр Никита Сергеевич Хрущевой аяншалга юу харуулнаб гэхэдэ: коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай хамтаараа зохёоһон генеральна хараа шугамай, илангаяа энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха, империализмда эсэргүү национальна залуу гүрэнүүдтэй социалис оронуудай зүб харилсаа байгуулха политикын зүб байһые ажабайдал өөрөө гэршэлжэ үгэнэ.

Хүндэтэ нүхэд, хүндэтэ ханинар!

Иимэ һайн үрэ дүнгүүдые түйлаха хэрэгтэ таанад бултадаа өөһэдынгөө ажалаар туһалаат. Сибириие саашадань ашаглаха, коммунис ёһоор шэнэдхэн байгуулха хэрэгтээ шэнэ ехэ амжалтанuудые түйлахыетнай таанарта бидэнэр хүсэнэбди. Энэ гайхамшагта газар нютагай байгаалиин барагдашагүй ехэ малтамалнууд болон баялигуудые ашаглалгадаа саашадаа ехэ амжалта түйлахыетнай бидэнэр таанарта хүсэнэбди. Коммунизм байгуулгада, арадуудай эб найрамдал болон аюулгүй байдалай түлөө манай хамтын ехэ тэмсэлдэ, бүхы дэлхэй дээрэ социализмын илан мандахын түлөө тэмсэлдэ саашанхи амжалтануудые түйлахыетнай таанарта, бүхы совет арадта бидэнэр хүсэнэбди.

Сибириин хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад, эрдэмтэд мандаха болтогой!

Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, манай хани Никита Сергеевич Хрущев түрүүтэй Советскэ Союзай алдарта Коммунис парти мандаха болтогой!

Эб найрамдал хангахын түлөө манай хамтын тэмсэл мандаха болтогой!

Хани барисаан!

БУРЯАДАЙ КОМСОМОЛОЙ 40 ЖЭЛЭЙ ОЙЕ УГТУУЛАН

УДАРНИГУУДАЙ БУЛЭ ОЛОШОРНО

Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэтэй Улаан-Үдын ТЭЦ-эй профсоюзай заводской комитедэй заседани уржадэр боложо, коммунис ажалай ударнигай нэрэ хүндэдэ хүртэхын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөнэй дүн согсологдобо.

Заседани дээрэ коммунис ажалай слесарьнүүдэй бригадын бригадир Николай Андреевич Казанцев бригадынгаа гэшүүн бүриин хүдэлмэри тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэ олгохоор дурадхагдаһан хүдэлмэрилэгшэд тухайгаа химическэ цехэй начальник Л. Б. Белоусова халуун үгэнүүдые хэлээ. Тэдэнэй дунда лаборантканууд Кузьмина, Панфилов, слесарь Апенкин, залуу комсомолшууд Катя Баднюк, Люба Суконкина, Алла Белова гэгшэд оролсоно. Эдэнэрнай хоёрхон жэлэй саада тээ дунда һургуули дүүргээд эндэ ажаллажа эхилһэн юм. Энэ үедэ шэнэ мэргэжэлээ һайса шудалжа, мүнөө ахалагша аппаратчигууд болонхой. Залуу комсомолшууд бултадаа Томскын политехническэ институтда һуралсахаар бэлэдхэлэй курснуудта һуралсана.

Эдэнэртэ бултандань коммунис ажалай ударнигай нэрэ олгогдожо, ударнигай тэмдэг барюулагдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн (зүүн гарһаа) О. Сердюкова, М. Кузьмина, П. Кравцов, К. Баднюк, В. Апенкин, Н. А. Казанцев, Я. Коновалов, Л. Суколкина, А. Б. Белова.

П. БУРМАКИНАЙ фото, текст.

УРГАСЫН ХОРОТОН ҮГЫ ХЭГДЭХЭ

...Эртэ үглөөгүүр һэн. Агаарта ...лаг. Үүлэшьегүй, нарата ...болохо хэбэртэй, гансал хо...ойгуур жэргэмэлэй жэргэхэ ...дана. Тиигэжэ байтар ногоон ...тэй самолет агаарта хөөрэ...баруун хойшоо ниидэшэбэ.

— Эдэнэр яагаа эртэ ажалаа ... гээшэб?!—гээд автобус...эгшэд хөөрэлдэнэ.

— Эртэ үглөөгүүр агаар ном..., һэбшээ һалхигүй байдаг ... Агаараар ниидэхэдэ хүн...байдаг, — гэжэ тэдэнэй нэ...хөөрэнэ.

...ида ябаха зоной нигэжэ ...ыдэһөөр байтар мүнөөхи самолёднай тариан дээгүүр юумэ сасаха хэбэртэй, иишэ тиишээ годиржо байгаад элинэ, ниидэнэ... Һүүлдэ мэдэн гэһээ, эдэнэрнай хүдөө ажахын хүдэлмэришэдтэ туһаламжа үзүүлжэ ябаһан байгаа.

Зулгы зохид зунай үдэрнүүдэй эхилхэдэ хаа хаанагүй хорхой шумуул, хүдөө ажахын ургамалда хоро хүргэдэг амитад тала дайдаар дэлгэрдэг ааб даа. Илангаяа хүдөө ажахын ургамалда хоро хүргэдэг зумбараа, хорхой шумуулнуудтай республика доторнай жэл бүхэндэ ехэ тэмсэл хэгдэдэг. Зэдын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай тариалан дээрэ эдэ үдэрнүүдтэ зумбараа хюдаха хүдэлмэри хэгдэжэ эхилэнхэй. Ургамалда хоро хүргэдэг зумбараа болон бусад дайсадтай тэмсэхээр эльгээгдэһэн Улаан-Үдын аэропортын лётчигууд ажахы бүхэнэй тариалан дээгүүр ниидэжэ, хоро хаяна.

— Хэдэн монсогор ороохо, ногоо эдиһэн зумбараа, хулганануud тэрэ дороо гэхэ гү, али тэрэнээ эдимсээрээ нүхэндөө орожо үрдингүй тарайшана, — гээд хоротой ороохо сасаһан лётчик Александр Казаков хөөрэнэ.

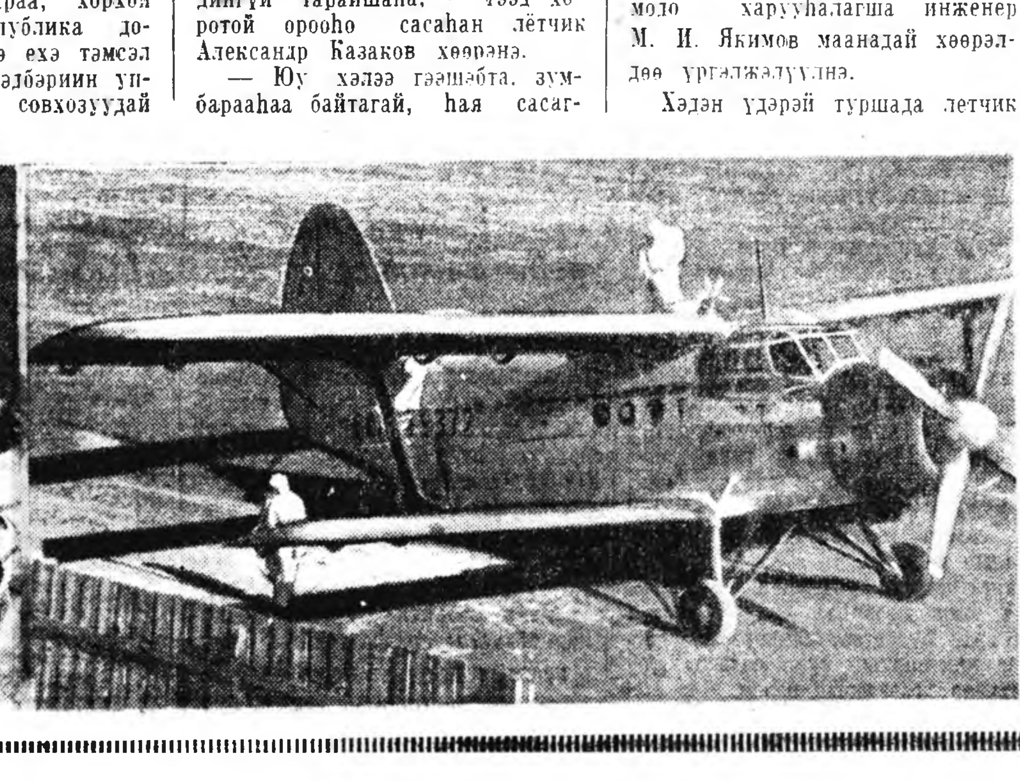
— Юу хэлээ гээшэбта. зумбараанаа байтагай, һая сасагдаһан хоротой ороохо, ногоо эдиһэн үхэр, мал, хони ямааншье хосорходоо болохол. Тээсгэн танай энээгүүр хоро сасаһанай һүүлээр энэ зэргэлээд һууһан айлай хэдэн тахяа үхэшэһэн юм. Тэдэнэй нэгые задалжа үзэһэмнай, оройдоо 2—3 ороохо эдижэрхиһэн байшоо. Тиихэдэ тариянай поли, харгын захаар ябахадаа үхэшэһэн олон түмэн зумбараа, хулгана харадаг байнабди, — гэжэ ойн модо харууһалагша инженер М. И. Якимов маанадай хөөрэлдөө үргэлжэлүүлнэ.

Хэдэн үдэрэй туршада летчик Александр Казаков Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир» болон Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозуудай, Борьёогой совхозой 3500 гектар талмай дээрэ хоротой ороохо сасаһан байна. Энээнһээ тадна модондо хоро хүргэдэг хорхой шумуулнууд хюдагдана. Жэшээнь, Инзагата нютагай хойто хадын модоной шэлбэһэ, набша намаа эдидэг хорхой хюдахын тула «ДДТ-12%» гэһэн дуст 300 гектар талмайда сасагдаа.

— Нэгэ үдэрэй туршада 6 дахин агаарта хөөрэн дэгдэжэ, долоон тонно шахуу дуст Инзагатын ой тайга дээгүүр сасаһан байнабди, — гэжэ звеногой командир нүхэр Патенко хөөрэнэ.

Дустын сасагдаһан талмай шэнжэжэ үзэхэдэ, модоной шэлбэһэ, набша намаа эдидэг хорхой шумуулнууд баһал үхэшэнхэй хэбтэхэнь яһала олоороо харагдаһан, тэмдэглэгдэһэн байна. Нүхэр Патенкын жолоододог самолёдой экипаж эндэһээ саашаа—Сэлэнгын ой модоной ажахын мянгаһаа дээшэ гектар талмай дээрэ дуст сасаха болонхой. Зэдын ой тайгада хоро сасалган дээрэ ой модоной хүдэлмэришэд Дарижапов, Якимов, Доржиев гэгшэд автомашинаар городһоо асарагдаһан дустые сат соонь самолёдто ашажа ябуулһан байна.

Зураг дээрэ: нүхэд Дарижапов, Якимов, Доржиев гэгшэд самолёдто дуст ашажа байна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ОЛОНОЙ ТҮЛӨӨ ОРОЛДОГШО

Өөрынгөө амарые харааl ябадаггүй, харин арад зоной аша туһада, ажал хэрэгэй хойноһоо үнэн сэхээр оролдодог нүхэр юм гэжэ модо зөөдэг машинын жолоошон Иван Антонович Кумсков тухай манай Горхоной леспромхозойхид хөөрэлдэхыень дуулажа болохот.

Энэ нүхэрнай ажалдаа эрхим амжалта түйладагаараа алдаршанхай. Модо шэрэхэ һара бүриингөө даабари 130—141 процент дүүргээд лэ байдаг.

Нэгэтэ болоһон иимэ ушар һанагдана. Нүхэр Кумсков машинаараа доодо складта модо асараад ерэбэ. Ашаа буулгадаг лебедкын аргамжа орёолдошонхой, хажуудань механик тугшаржа байба. Хаража үзэхэдэнь, иимэ юумэн болохошьегүй байжа болоо. Лебедкоёо дулаан байра соо тодхоо һаань (энэмнай үбэл болоһон ушар) тэрэнь ямаршье һаадгүйгөөр хүдэлхэ байгаа бшуу. Өөрынгөө ажаглалта, һанал тухайгаа леспромхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ хэлэһэн, тэрэнь һайшаагдаа бэлэй.

Тэрэшэлэн нүхэр Кумсковой оролдолгын ашаар Маарагтын участогта модо отолхо хүдэлмэри гуримшуулагдаһан, модо зөөдэг харгын хажуугаар хаягдаһан модод суглуулагдажа эхилһэн байха. Иимэ жэшээнүүдые олоор харуулжа болоно.

Ц. ЖАНАЕВ.

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур.

1964 оной июнийн 5.

ҺҮҮЛШЫН ХОНХО...

Һуралсалай жэлэй һүүлшын үдэр. Республиканска 1-дэхи интернат-һургуулиинхид һуралсалай жэлэй дүүрэхэдэ, заншалта һайндэр — пионернүүдэй түүдэгэй дэргэдэ наада зугаа хэдэг гуримтай. Сэсэг һалбаржа, модоной набшаһалжа бүхы гоёлтоёо нэмэреэд, заһалаа хүсэһэн хойноо байгаалиие хамгаалагшад — үхибүүд жэл бүри байгаалитай золгодог болонхой. Мүнөө жэлшье энэ һургуулиин һурагшад, багшанар Дээдэ Онгостойн үзэсхэлэн гоё газарта гаража, эндэ заншалта һайндэрөө тэмдэглэбэ.

Һүүлшын хонхын ханхинаан дүүрэхэдэнь, 8-дахи, 11-дэхи классуудай һурагшад шалгалтада бэлдэжэ эхилээ. Хэды сүлөө забдагүйшье һаа, эдэнэр багашуултаяа хамта түүдэгэйнгээ дэргэдэ наадажа, зугаалжа тараха хүсэлэнтэй эндэ ерэбэ. Гадна эдэ аха нүхэдынь багашуулдаа захяа заабари үгэхэ, хөөрэлдэхэ болоно. Юуб гэхэдэ, эдэнэр — ахалагша классайхид эгээн багануудаа бэедээ даажа абанхай, дахуулдаг, харалсадаг, хүмүүжүүлэлсэдэг гуримтай. Эдэнэр багануудтаяа һүүлшынхеэ хамта наадаад, тараха хүсэлэнтэй байһаниинь ойлгосотой.

...Һуралсалай жэл үнгэрбэ. Хүхюун зугаатай үхибүүдэй һайндэрые нээһэн линейкэ. Эндэ һургуулиин бүхы классуудай һурагшад жэрын зогсоно. Эгээл багашуул — 1-дэхи класс дүүргэгшэдһээ эхилээд, ажабайдалай ехэ замда орожо ябаһан бүри ахамад үхибүүд — 8, 9, 10, 11-дэхи классайхид эндэ жагсалсанхай.

Тус һургуулиин директор С. С. Дмитриев хуряангыгаар үгэ хэлэжэ, һуралсалай жэлэй дүнгүүд тухай тобшолбо.

Мурысөөнэй дүнгөөр 8-дахи класс 1-дэхи һуури эзэлээ. Энэ классайхидта грамота барюулагдаба. Гадна Ленинградай дурасхаалта газарнуудтай танилсаха 7 путевко эдээндэ үгтэбэ.

Энэ класс тухай хэдэн үгэ хэлэхэдэ иимэ: энэмнай интернат-һургуулиин нээгдэхэдэ, 1-дэхи класста абтаһан түрүүшын үхибүүд. Мүнөө 8-дахида һурана.

Буряадай литература ба искусствын 2-дохи декадын урда тээ оперо ба баледэй театрай ендэр дээрэ хөөрхэн багаханууд хүбүүд, басагахадууд гараад, уян нугархайгаар хатар танца гүйсэдхэхыень хаража олон хүнүүд гоёшооһон байха. Эдэнэрнай 1959 ондо декадада хабаадаһан хореографическа бүлэгэйхид гээшэ.

Энэ классай һурагшадай һуралсалайнь дүн наймадахи жэлээ 100 процент гарана. Бултадаа шахуу Москвагаар ябаһан, пионернүүдэй Бүхэсоюзна суута «Артек» гэжэ лагерьта амарһан — эгээл суутай, бэрхэ һурадаг солотой, түрэл һургуулиингаа нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ ябаһан үхибүүд юм. Мүнөө жэлэй майн 1-нэй концертдэшье оперо ба баледэй театрай ендэр дээрэ хореографическа сюитэ харуулагшадай олонхинь эдэл — 8-дахи классай һурагшад байба һэм шуу. Пионернүүдэй республиканска, городой, районой мүрысөө, һорёондо оло дахин илажа гарагшад мүн лэ эдэнэр юм.

Энэ классай хүтэлбэрилэгшэ, Буряадай АССР-эй һургуулинуудай габьяата багша Серафима Бадмаевна Бодиева эхин классһаа эхилээд, эдэ үхибүүдые бүхы һайн һайхан юумэндэ һургаһан, хүмүүжүүлһэн, хэшээл оролдолго гаргаһан байна. Хүмүүжүүлэгшэнь Клавдия Вахрамеевна Иванова эдэ үхибүүдэй хахасашагүй ханинуудай нэгэн болонхой. Эдэнэрэй бүхы наһандань һанагдажа ябаха хүнүүд нэн түрүүн эдэ байха.

Энэ классай һүүлээр удаадахи һуури эзэлэгшэд — 5-дахи «б», 7-дохи «а» классайхидта грамота, шан барюулагдаба.

Удаань наадан, урилдаан, барилдаан, лапта сохилгон болон бусад олон түрэлэй зугаа, сэнгэлиг эхилбэ. Футбол, волейболоор наадана, дуу дуулалдаан, урин уншалга, хатар болоно.

Нэгэдэхи класс дүүргэһэн багахан хүбүүн сэсэг түүнхэй алхалжа ябахадань хөөрэлдэбэбди. Бүхы нааданхайнууд сооһоо машинада дуратай энэ хүбүүн «ёһотое машина ябуулдаг болохоб» гэжэ мүнөөдөө хөөрэнэ. Футбол сохижо ябаһан Болот Дамдинов, тэрэнэй нүхэд—8-дахи классайхид ерээдүйнгөө мэргэжэл шэлэхэ, тодорхойлхо хэрэгтэ бодомжотойгоор хандадаг болонхой. «Хэн болохобиб» гэһэн темээр бэшэһэн сочинени соогоо ахалагша классуудай олонхи хүбүүд летчик-космонавт болохо хүсэлэнтэйбди гээд бэшээ» гэжэ Сергей Семенович Дмитриев хөөрэнэ. Теэд яаха һэм. Энэмнай һайн бшуу, ерээдүйн мэргэжэлтэдэй хүсэл эрмэлзэлгэ ха юм.

Үдэшэлэн таралган дээрэ түүдэгээ носоогоод, тойрожо наадаад, үхибүүд бусаба. Хүхюу зугаатай үхибүүдэй түүдэгэй дэргэдэхи наадан һонирхолтойгоор үнгэрбэ. Иигээд лэ зунай амаралта эхилээ. Ахашуулай шалгалташье эхилбэ.

Д. ЖУГДУРОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын 1-дэхи интернат һургуулиин һурагшадай найр наадан харуулагдана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

„ҺАЙНТА ДАА!“

ВЬЕТНАМАЙ Демократическа Республикын Тхай Нгуен провинци маляри үбшэнэй һүжэрэн дэлгэрдэг газар байһан юм. «Хэрбээ ши һула муу, үбшэн үлбэр һаа, Тхай Нгуендэ түрэһэн байхаш,— гэжэ вьетнам арадай аман үгэ хэлэдэг. Жэл бүри май, октябрь һарануудта, тарилгын хүдэлмэриин түлэг дундаа байхада, эндэ маляри үбшэн һүжэрэн дэлгэрдэг һэн. Уршаг муухай үбшэн тахалһаа боложо, олон мянгаад хүн хосорон һаладаг бэлэй. Арадай засаг энэ уршаг түбэгые усадхан һалгаахые шиидэһэн юм. Тиихэдэнь совет хүнүүд туһалхаяа ерэһэн байгаа.

Советскэ Союзай түрүүшын бүлэг врачнууд-маляриологууд 1955 ондо ерээд, вьетнам мэргэжэлтэдтэй хамта ДРВ-гэй газар дайдые уридшалан шэнжэлхэ, маляри үбшэнтэй тэмсэхэ хүдэлмэри эмхидхэһэн. Маляритай тэмсэхэ хэрэгтэнь ДРВ-дэ туһаламжа үзүүлхэ тухай хэлсээн 1960 ондо Москвада баталагдаа һэн. Энэ зорилгоор СССР 4,5 миллион түхэриг (шэнэ мүнгөөр) таһалһан байна. Тиигээд маляри үбшэнтэй үргэн тэмсэл эхилээ. Уезднүүдтэ, общинануудта тусхай отрядууд байгуулагдаһан юм. Медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй дуталдаһан дээрэһээ эдэ отрядууд городһоо город хүрэтэр, тосхонһоо тосхон хүрэтэр хэдэн арбаад модо газарта дамжан ябаха ушартай болоо. Совет маляриологууд вьетнам мэргэжэлтэдтэ дүй дүршэлөө дамжуулан үгэһэн, кадрнуудые бэлдэхэдэнь туһалһан байгаа. 1964 ондо тэндэ совет медицинын түхеэрэлгээр хангагдаһан, маляри үбшэнтэй тэмсэхэ станцинууд, лабораторинууд байгуулагдаа.

Ехэ хүдэлмэриин үрэ дүн эли бодо харагдаа. «Хэрбээ Советскэ Союзай һайн дуранай туһаламжа үзүүлээгүй һаань, иимэ юумэ түйлагдахагүй байгаа,—гэжэ ДРВ-гэй маляриологиин институдай директор, профессор Дан Ван Нгы мэдүүлнэ. —Хоёр жэлэй туршада хэгдэһэн ажалай һайн үрэ дүн харагдаа. Маляри үбшэниие сүм усадхаабди. Энэ хадаа манай эхэ орондо айхабтар ехэ удха шанартай. Хадалиг районуудта шэнэ газар элдүүрилхэ аргатай болообди. Тиишэ нүүһэн хүн зоной бэе махабадай түлөө һанаагаа зобохоёо, айхаяа болёобди. Бидэ совет мэргэжэлтэдтэ иигэжэ хэлэнэбди: «Һайнта даа!»

А. ЩЕДРОВА.
(АПН).

Ханой.

ЧИЛИДЭ ҺУНГАЛТЫН БОЛОЖЫН УРДА ТЭЭ

Чилидэ парламентын һунгалта (энэ оной сентябриин 4-дэ) болохо ойртожо байна. Энээнтэй дашарамдуулан, орон доторнь политическэ шанга тэмсэл дэлгэржэ эхилэнхэй.

50-яад оной эхеэр байгуулагдаһан, зүүнэй тала баридаг политическэ партинуудай нэгэдэл — Арадай Хүдэлөөнэй Фронт һунгалтын үедэ илалта туйлаха дүүрэн арга боломжотой. Энэ нэгэдэлэй гол хүсэн болохо партинуудынь — коммунистнууд, социалистнууд юм.

Арадай Хүдэлөөнэй Фронтын эли томо демократическа программа хэдэн миллион һунгагшадай һанал бодолые суранзан шэнгеэр татана. Мүнөөнэй засаг баригшадай политика арад түмэнэй дурые ехээр гутаагаад, энээнһээ уламжалан ороной экономико ба мүнгэнэй хэрэгые муудхаагаа, дурсагдаһан фронтые бүри хүндэтэй болгоо. Һүүлэй гурбан жэлэй турша соо мүнгэнэйнь үнэ гурбанай нэгэ хубяар унаа. Эндэхи ажалша зон хүндэ хүшэр байдалтай байна. Промышленна хүдэлмэришэдэй нилээд ехэхэн хубинь хүлһэ салиндаа үдэрэй 1 доллар абажа, арай шамай үл залгана. Хүдөө нютагуудта үшөөшье хэсүү байдалтай. Газаргүй гү, али бага газартай таряашадые помещигүүд гам хайрагүйгөөр мүлжэнэ. 1695 помещигүүд гү, али газар эдлэдэг бүхы зоной 0,6 процентнь Чилидэхи эдлүүриин газарай (22 миллион гектар) 60 процентые эзэмдэнхэй гэжэ Чилиин Коммунис партиин ЦК-гай генеральна секретарь Луис Корвалан һаяшаг мэдээсээ. Помещигүүдэй газар ехэ үрэжэлтэй байхаһаа гадна, тэдэнэр тэрэнээ ундалуулха уһа, банкын урьһаламжые гартаа абанхай.

Гүрэнэй мүнгэн орошын 70 процентые үгэдэг, оронойнь гол баялиг болохо зэдэй үйлэдбэри Америкын монополинуудай мэдэлдэ оронхой. США мүнөө Чилиин зэдэй түлөөһые дэлхэй дээрэ тогтооһон үнэ сэнһээ доогуур түлэжэ, оронойнь экономикые дура зоргоороо доошонь дарана.

1958 ондо президентые һунгаха үедэ илалта туйлан алдаһан социалис Сальвадор Альенде гэгшые Арадай Хүдэлөөнэй Фронт өөрынгөө кандидат болгон дэбжүүлбэ. Энэ фронт һүүлэй жэлнүүдтэ политическэ ба ангиин тэмсэл дотор хатуужажа, эгээн шиидхэхы, хүндэтэй хүсэн болонхой. Национальна конгрессэй депутадые Курико провинциһаа нэмэжэ һунгаха һунгалтада бүхы партинууд хабаадаһан аад, Арадай Хүдэлөөнэй Фронтын кандидат илаа.

Консерваторнуудай түшэглэхэ газар гэжэ тоологдодог байһан Курико провинцида буржуазна гурбан партиһаа бүридэһэн Демократическа Союз һунгалтын үедэ урагшагүйдөөд, радикальна партинь тэрээнһээ гараа. Эдэ партинуудай (либеральна, консервативна, радикальна) коалициин кандидат байһан радикал Хулио Дуран өөрынгөө нэрые списогһээ гаргаа. Радикальна партиин олонхи гэшүүд, тэдэнэй тоодо 5 сенатор, түлөөлэгшэдэй палатын 10 гэшүүд, болохоёо байһан һунгалтаар Арадай Хүдэлөөнэй Фронтын кандидат Сельвадор Альендедэ дуугаа үгэхыень уряалжа һунгагшадта хандаба. Курикодохи һунгалтаһаа хойшо Консервативна, либеральна партинууд доторшье арсалдаан гаранхай.

Орон доторoo хүндэтэй болоһон, арадай кандидат Сельвадор Альенде арадайнгаа национальна эрилтэнүүдтэ харюусахаар Арадай Хүдэлөөнэй Фронтын табиһан программые һайшаадаг олон тоото һунгагшадай дэмжэлгээр ерээдүйн һунгалтада илажа, Чилиин президент лаб болохонь гээд политическэ шэнжэлэгшэд бэшэнэ. Энэ программань ямар эрилтэнүүдые табинаб гэхэдэ: арад зониие мүлжэн дээрмэдэжэ байһан Америкын зэд олзоборилдог монополинуудые гүрэнэй мэдэлдэ оруулха, помещигүүдэй газарые таряашадта хубаажа үгэхэ, ажалгүйдэлгые усадхаха, Чилиин арадай байдалые һайжаруулха эрилтэнүүдые хэнэ.

Буу зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитээрээ хуряаха, ядерна туршалгануудые огтолон болюулха, ондоо гүрэнүүдэй болон арадуудай доторой хэрэгүүдтэ хамаархахагүй, социалис оронуудтай дипломатическа харилсаа байгуулха гэхэ мэтын эрилтэнүүд Фронтын программа соо хараалагданхай. Христианско-демократическа партиин ударидагша Эдуардо Фрей Монталова президентын тушаал эзэлхэ һанаатай кандидат болоод, хэдэн реформонуудые бэелүүлхэб гэжэ һайрхабашье, зэдэй промышленностиие гүрэнэй мэдэлдэ оруулхаар хараалнагүй. Тиигэбэшье һаань, ушар мэдэхэгүй хүнүүд христианско-демократическа партиие дагадаг байна. Энэ парти һүзэгтэйшүүлые, эхэнэрнүүдые өөр тээшээ татаха гэжэ оролдоно.

Либеральна болон консервативна партинууд өөһэдынгөө хараа бодолые үшөө хүсэд тодорхойлоодүй. Гэхэ зуура, телеграфна агентствонуудай мэдээсэһэнэй ёһоор, эдэ партинууд Фрейе дэмжэхэ янзатай.

Курикодо болоһон һунгалтын һүүлээр орон соохи томохон партинуудай нэгэн — радикальна парти онсо съезд зарлажа, Хулио Дураниие дахинаа президентын кандидат болгобошье, парти доторнь һаналай алгасал гаранхай.

Дүрбэдэхи кандидат — баруунай үзэл баримталдаг «галзуушуулай» түлөөлэгшэ, агсан финансын министр Хорке Прат президент боложо барихагүйгөө мэдэхэдээ, Фрейдэ туһа хүргэхэ һанаатай хэдэн нюуса хэлсээ хэһэнэй һүүлээр, өөрынгөө кандидатурые болюулбаб гэжэ соносхоо.

Чилидэхи оршон байдалые мэдэһэн, һунгалтын ямараар үнгэрхые тухайлһан хархисууд мүнөөнһөө иигэжэ сэхэ мэдүүлнэ: һунгагшадай хэрбээ арадай кандидадта дуугаа үргөө һаань, тэрэниие национальна конгресс хуулита гэжэ тоолохогүй гэнэ.

Бразилида болоһон урбалта, Гулартые президентын тушаалһаа гаргаһан ушар Чилиин реакциие баярлуулжа, Чилидэ тиимэшүү урбалта хэжэрхёо һаа һайн байгаа гэһэн һанал бодолоо заримашуул сэхэ хэлэдэг болонхой. Сэрэгэйхидтэй үгэсэжэ, һунгалтаһаа урид гү, али тэрэнэй дүүрэһэн хойно тиимэ урбалта хэхэдэшье хамаагүй гэлдэнэ.

Амгалан ёһоор арад зоной илалта туйлаха арга боломжын бии байгаашье һаань, империалистнууд, бусад хархис бүлэгүүд түрэнэй урбалта хэхэ аюул тохёолдуулжа байна гэжэ Луис Корвалам тэмдэглэнэ.

Чилидэхи байдалые Америкын Холбоото Штадууд һүүлэй үедэ ехээр һонирхоно. Америкын зүһэн бүриин миссинүүд, делегацинууд, тушаалтайшье, тушаалгүйшье хүнүүд, пропагандын мэргэжэлтэд Чилидэ ходо һүндэлжэ байна.

«Ультима ора» гэжэ Чилиин газетын бэшэһэнэй ёһоор, тэдэ делегацинууд ба миссинүүд һунгалтын үедэ зүүнэй тала баригшадай илалта туйлалгадань һаад хэхэ зорилготой.

Энээн дээрэһээ мэдэхэдэ, Чилидэ ехэ орёо, дотоодын политическэ түгшүүрилтэй оршон байдал тохёолдонхой. «Вулкан дэлбэрэн нээржэ байна» гэжэ «Нью-Йорк геральд трибюн» газетэ эндэхи политическэ байдалые сэгнэнэ.

Шанга тэмсэл урдамнай угтажа байна гэжэ мэдэрһэн арадай хүсэнүүд эрхэ сүлөөгөө, демократическа эрхэеэ хамгаалхын тула сэхэ шууд жагсахаар хэзээдэшье бэлэн.

М. АРТЮШНИКОВ.
(ТАСС).

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной июниин 5.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: Новосибирскдэ болоһон совет болон немец арадуудай хани барисаанай митинг тухай мэдээсэл. Энэ митинг дээрэ нүхэд А. П. Кириленкын болон Вальтер Ульбрихтын хэлэһэн үгэнүүд газетын нэгэдэхи, гурбадахи хуудаһануудта толилогдобо. Мүн нүхэр В. Ульбрихтын болон тэрээнтэй хамта ябаһан хүнүүд Новосибирскһээ Эрхүү хото мордобо гэһэн мэдээсэл эндэ оробо.

ГАЗЕТЫН МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТ…

«Гүрэнэй түсэб—хуули мүн!» гэһэн гаршагтай редакционно статья шубуу үсхэбэрилгын ашаг олзые саашадань улам дээшэлүүлхэдэ зорюулагдана. «Баясхалай арбадахи зун» гэһэн гаршагтай В. Николаевай корреспонденци энэ хуудаһанда бэшэгдэбэ.

Хоёрдохи нюурта: Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой түрүүшүүл һү ехээр абахын түлөө тэмсэжэ байһан тухай үргэнөөр хэлэгдэһэн плакат-хуудаһан гараба. Энэ плакат-хуудаһан «1000 килограмм һүн—манай зорилго» гэһэн гаршагтай.

Гурбадахи нюурта «Бу… комсомолой 40 жэлэй ой… һэн юрэнхы гаршаг доро С… новаловай «Түүхын бэшэ… хуудаһанууд» гэһэн гар… корреспонденци үгтэбэ. М… дэ В. Карпенкын «Сэ… «Эхын дурасхаал» гэһэн … гүүд толилогдоо.

Дүрбэдэхи хуудаһанда … хоорондын байдалаар бү… дэлхэйн олон оронуудһаа … һан элдэб мэдээсэлнүүд … логдоо. Мүн энэ хууд… соёл культурын болон … далай асуудалнуудаар хэ… шэгүүд хэблэгдэбэ.

ФУТБОЛ ҺУУРИНУУДАА ҺЭЛГЭЛСЭБЭ

Россин Федерациин зургаадахи зоноло түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөнэй ээлжээтэ — зургаа, долоодохи уулзалганууд үнгэргэгдэбэ. Долоодохи уулзалгаа үнгэргэһэн Прокопьевскын «Шахтер» Шэтын «Забайкалец» командатай наадахадаа, уулзалгаа 0:1 тоотойгоор дүүргэжэ, шүүгдэшоо. Һүүлшын гурбан уулзалга эрхим һайнаар үнгэргэһэн Томскын «Торпедо» командынхид Эрхүүгэй, Ангарскын футболистнуудые шүүһэнэйнгээ удаа, эдэнэртэй айлшаар ерэһэн Семипалатинскын «Цементник» бүлгэмэйхидые 3:0 тоотойгоор шүүжэ, хамтадань 11 очкотой болобо. Тиигэжэ эдэнэр түрүүлжэ ябаһан Прокопьевскын «Шахтерһоо» нэгэ очкогоор үлүү, мүнөө дээрээ түрүүлжэ ябана. Манай Улаан-Үдын «Армеец» командын футболистнууд зургаадахи уулзалгаа Кемерово городой «Химигтэй» үнтэргэхэдөө 0:0 тоотойгоор наадаа түгэсхэжэ, хамта 5 очкотой болонхой. Мүн Красноярскын «Локомотив», (дүрбэн уулзалгаһаа) Омскын «Иртыш», Рубцовскын «Торпедо» команданууд 5—5 очкотой болонхой. Усть-Каменогорскын «Востогой» футболистнууд найман очкотой болоод гурбадахи һуури эзэлжэ ябана. Тиихэдэ тус тустаа 7—7 очкотой болоһон Владивосток, Шэтэ, Ангарскын футболистнууд удаадахи һууринуудые эзэлнэ. Хабаровск, Баркада, Кемерово городуудайхид тус бүри зургаан очко абанхай. Новосибирск, Эрхүүгэй команданууд гурбаад очкотой һүүлшын һууринуудые эзэлжэ ябанхай.

Улаан-Үдын футболистнууд Томскын «Торпедотой» уулзахань.

Шатар. Совет шатар… түрүү һуурида гаралсаба

АМСТЕРДАМ, июниин 3. ТАСС-ай тусхай корреспондент, гроссмейстер Лев Полугаевский дамжуулна:

Шатараар зононууд хоорондын наадanай арба нэгэдэхи турта совет гроссмейстернүүд булта илалта түйлаба.

Л. Штейн Ф. Пересые (Куба), М. Таль—П. Бенкые (США), Д. Бронштейн—Б. Бергерые (Австрали), Б Спасский—Х. Поратые (Израиль) шүүгээ.

Үнинэй бэрхэ шатарша, Югославиин гроссмейстер С. Глигоричтой В. Смысловой наадаһан парти долоон час шахуу саг соо үргэлжэлөө. Элитэ совет шатаршан Михаил Чигориной урдань амжалтатайгаар наададаг дебюдээр Смыслов наадаяа эхилээ. Дэлхэйн чемпион байһан Василий Смыслов энэ харюусалгатай партиие тон гоёор наадажа, 68-дахи ябадалдаа нүгөөдэеэ шүүбэ.

Үнинэй шатаршан С. Решевский (США) О. Квинонесые бэлэхэнээр шүүбэ, Л. Пахман (Чехословаки) А. Фогельманиие (Аргентина) шүүгээ.

Нааданда түрүүлжэ ябаһан Б. Ларсенай (Дани) Л. Эванстэй (США) болоһон уулзалга харагшадай сэдьхэлые ехээр хүдэлгөө. Хоёр талаһаа сагайнь тон бага болоод байхада, эдэ гроссмейстернүүд тэнсэхэ гэжэ шиидээ. Л. Лендьел (Венгри) К. Даргые илаба.

Мүнөө, совет гроссмейстернүүдэй түрүү һуурида гаралсаад байхада, ФИДЕ-гэй хуурмагаар хэһэн жээрэб барюулгань хари гүрэнүүдэй шатаршадта ехэ таарамжагүй байһанаа харуулба. Тэдэнэй нэгэнииньшье совет баатарнуудай «нягта жагса… гуур амжалтатайгаар гара… багүй. Харин совет гроссме… өөһэд хоорондоо наадажа … «сүлөөдэ» гарахадаа, наадан… шын хахадта ехэ амжалт… наадажа эхилбэ.

Арбан нэгэн нааданай һү…

Д. Бронштейн, Б. Лар… очкотой, Б. Ивков (Югослави), … шевский (США), Б. Спасский … М. Таль—8, В. Смыслов—7… той болонхой.

Улаан-Үдын гидрометобсерв… мэдээсэһэнэй ёһоор мүнөө… публика доторнай бага зэргэ … шэг байха, бороо орохогүй. … тээһээ һулаханаар һалхилха. … болон Байгал шадарай айм… 16—21, бусад нютагуудаар 2… Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 10—12, … төө 24—26 градус дулаан б… хүлеэгдэнэ.

Июниин 6—7-ной үдэрнүү… рядаймнай нютаг дэбисхэ… үүлэтэйшэг, республикын хо… лын нютагуудаар бага зэргэ … орохо. Баруун тээһээ һул… һалхилха. Хойто аймагуудаар … дөө 0—5, үдэртөө 10—16, … лын нютагуудаар һүниндөө 1… үдэртөө 17—22 градус дулаан … хоор хараалагдана.

ХИЛЫН ЦААНАҺАА

Хани халуун уулзалганууд

БЕРЛИН, июниин 3. (ТАСС). СЕНГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ульбрихтын, Немец уран зохёолшодой союзай правлениин уряалаар М. А. Шолохов ГДР-тэ 10-дахи үдэрөө аяншалжа байнхай. Тэрэ республикын хэдэ хэдэн городуудта хүрөө.

Орон соогуур аяншалаад, Берлиндэ бусажа ерэхэдэнь, СЕНГ-гэй ЦК үсэгэлдэр уулзалга хэжэ, М. А. Шолоховые хүндэлөө. СЕНГ-гэй ЦК-гай гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд К. Хагер, А. Норден, Б. Лейшнер, Г. Аксен, Г. Эвальд, ГДР-эй Арадай Палатын Түрүүлэгшэ, германо-советскэ хани барисаанай бүлгэмэй түрүүлэгшэ профессор И. Дикман, Культурын министр Г. Бентцин, тэрэшэлэн мэдээжэ немец уран зохёолшод, искусствын ажал ябуулагшад уулзалга дээрэ байгаа.

Демократическа Германиин Национальна фронтын Национальна соведтэ мүнөөдэр болоһон пресс-конференци дээрэ М. А. Шолохов үгэ хэлэжэ, ГДР-эй ажабайдалтай танилсаха, хараһан, һонирхоһон юумэн тухайгаа хөөрэхэ арга олгоһонойнь түлөө халуун баясхалан хүргөө. Хүдөө ажахыда кооперативна хүдэлөөнэй хүгжэлтэ болон амжалтанууд тухай, ГДР-эй залуу литературын хүгжэлтэ тухай совет уран зохёолшо һайшаалай үгэнүүдые хэлэһэн байна.

ФРГ-гэй канцлер Эрхарддэ ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ульбрихтын һаяхан бэшэг эльгээһэн тушаа асуудалда харюусахадаа, М. А. Шолохов иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Бэшэг соо найруулан хэлэгдэһэн дурадхалнууд Германиин хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаануудые гуримшуулха зорилготой. Эдэ дурадхалнууд эб найрамдал бэхижүүлхэ тухай оролдолго болохоһоо гадна, немец арадай, мүн бүхы совет хүнүүдэй аша туһада тааралдаха байна.

ГДР-тэ ябаһан лэ газартамни намда хани халуунаар хандадаг байгаа гээд М. А. Шолохов заагаа.

Һайн сэдьхэлэй туһаламжа

АЛЖИР, июниин 3. (ТАСС). Бүлэг олон автомашинанууд, хүдөө ажахын техникэ Советскэ Союзһаа Алжирта асарагдаа. СССР Алжир хоёрой хоорондохи экономическа, техническэ харилсаа холбоон тухай нёдондо жэлэй декабрьда баталагдаһан хэлсээнэй ёһоор, залуу республика 218 ашаанай машина, 139 трактор, 90 сеялкэ, тэдэндэ хэрэгтэй запасной частьнуудые абаһан байна.

Америкын урьһаламжаһаа арсаба

НАЙРОБИ, июниин 3. (ТАСС). Хаалтые шэнэдхэн һэльбэхын тулада урьһаламжа үгэхэ тухай уласхоорондын хүгжэлтын американ управлениин дурадхалые Найроби городой совет үсэгэлдэр буруушаагаа гээд «Ист-Африкэн стандард» гэжэ газетэ мэдээсэнэ. Хаалтые шэнэдхэн һэльбэхэ хүдэлмэри Америкын подрядчигуудта, мүн Америкын инженернүүдтэ даалгагдаха ёһотой гэһэн эрилтэ управлениин табиһан дээрэһээ урьһаламжа абахаһаа арсаһан байгаа бшуу. Энэ эрилтые дүүргэхэ болоо һаа, барилгын үнэ горитойгоор нэмэхэ байгаа.

Джавахарлал Неругэ… һүүлшын дура хүсэл…

ДЕЛИ, июниин 3. (ТАСС). Наһа бараад байгаа һаам, шажанай ямаршье үргэл мүргэл хүсэгүй гэһэн захяа, наһа барахаһаа хэдэн жэл урид Джавахарлал Неру бэшэһэн байгаа. «Иимэ үргэл мүргэлнүүдтэ би этигэдэггүйб, ёһо дүүргэхын гү, али заншалай гуримаар иимэ мүргэл хэхэ болоо һаа, нюур сахиһан, өөрыгөө болон бусадые маргуулан хүдхүүлһэн ябадал болохо» гээд захяа соогоо тэрэ бэшэһэн байна. Индиин наһа бараһан премьер-министрэй энэ захяа 1954 оной июниин 21-дэ бэшэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй зарим хубинь мүнөө толилогдоһон байха юм.

Дура хүсэл тухайгаа Неру захяа соогоо иигэжэ элишэлэн бэшэһэн байна. Тэрэнэй бэеын галдагдаһанай һүүлээр үлэһэн үнэһэниинь самолёдһоо Индиин газар дээгүүр сасагдаха, нэгэ адха үнэһэниинь тэрэнэй түрэһэн город —Аллахабад шадар Ганг мүрэнэй уһа руу хаягдаха ёһотой болоно. Тиин мүрэнэй уһан «энэ үнэһыень Индиин газарай эрьеые зубшан оршодог Агуухэ далай руу урадхуулан абаашаха байна бшуу».

Ганг мүрэнэй уһа руу Аллахабад шадар минии бэеын нэгэ адха үнэһые хаяха тухай дура хүсэл минии һүзэглэһэн ябадал болохогүй байна. Аллахабад шадар урдан гарадаг Ганг болон Джамна мүрэнүүдтэ би үхибүүн байхаһаа хойшо дурладаг… гааб. Наһатай болохо бүриинь… мэдэрэл бүри ехэ болодог байга… захяа соо хэлэгдэнэ.

Гэбэшье үнэһэнэй ехэнхи … «огторгой өөдэ дээрэ ниидэн г… самолёдһоо Индиин таряашадай… лажа байдаг Индиин нолинууд… сасан тараагдаха ёһотой. Тиигэ… үнэһэн Индиин газартай холисо… тэрэнэй таһаршагүй хубинь … байна» гээд Неругэй захяа соо… лон тэмдэглэгдэнхэй.

ПАРИЖ, июниин 3. (ТАСС). … вахарлал Неругэй үнэһыень И… агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй … дууд июниин 8-да болон 12-… диин газар дээгүүр сасан та… Самолёдууд хэдэн баазануудһаа … доро ниидэн гараха. Үнэһэниинь… хараалагдаһан газарнуудта сас… раагдаха юм гээд Франс Пресс … ствын корреспондент Делиһээ … жуулна.

Неругэй түрэһэн Аллахабадт… ниин 8-да тусгаар ёһолол болох… Индиин наһа бараһан премьер-… стрэй бэеые галдахада үлэһэн … нэй зарим хубиие тусхай поезд… асарха юм. Энэ үнэһэн Ганг … Джамна мүрэнүүдэй бэлшэртэ у… хаягдаха байна.

Энэ үдэр правительственна … эмхи зургаанууд хаалтатай ба…

Сеулда сэрэгэй байдал соносхогдоо

НЬЮ-ЙОРК, июниин 3. (ТАСС). Урда Корейн правительство Сеулда сэрэгэй байдал соносхоо. Эндэ правительствада эсэргүү угаа ехэ демонстраци болоһон байгаа бшуу. Урда Корейн түб хото мүнөө сэрэгэй лагерь шэнгеэр харагдана. Правительственна байшангуудые хүреэлэн жагсаһан сэрэгшэд тэдэниие хамгаална, президентын ажалладаг байрые тойруулан полициинхид бүхэлэлтэнүүдые түхеэрээ. Солдадууд үйлсэнүүдээр ябажа, харуул харана.

Сеулай университедэй студентнүүд резолюци баталан абажа, арадта харша мүнөөнэй засаг түрые унагаахын түлөө, ёһотойл демократическа байгуулалта тогтоохын түлөө тэмсэхээр шиидэнги байһанаа мэдүүлээ. Тэрэнэй һүүлээр Сеулда демонстраци эхилһэн байна.

Олон түмэн студентнүүд, тэдэнтэй хамтарһан городой хүн зон Урда Корейн Национальна суглаанай байшан тээшэ ошоо. Тиихэдэнь туһамарша правительствын полици тэдэнэй замыень хааһан байна. Демонс… нуудай болон полициинхидай хо… до үйлсэнүүдтэ ёһотойл туй… нууд болоо. Хэдэн зуун хүнэ… шархатаһанай һүүлээр полици… сухариха баатай болоһон … Имагтал Урда Корейн армиин … шютна частьнууд город асара… демонстрантнуудые правительст… байшангууд шадар ерэһэн хой… зогсооһон байна.

Америкын тала харадаг заса… рые унагаахын түлөө Сеулай … дентнүүдэй хэжэ байһан тэм… Урда Корейн бусад городуудай … зон дэмжэнэ.

Юнайтед Пресс Интернейшнл … ствын Вашингтонһоо мэдээс… ёһоор, «Урда Корейдэ һүүлэй … болоҗо байһан ушарнуудай хой… Америкын тусхай тушаалта хү… ехэ анхаралтайгаар ажаглан хар…

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-3… отделов: сельскохозяйственного производства и партий… отделов: сельскохозяйственного производства и партий… жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и парти… ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическо… —24-74, советского строительства и быта—24-93, рабсельк… ров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и перев… дов—34-05.

гор. Улан-Удэ. типография управления по печати при Совет… Министров Бурятской АССР.

Н00132. Зак. № 498.